

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MINDEBLADE

OM

PASTOR
VILH. SØRENSEN.

Nik. Poulsen

MINDEBLADE

OM

PASTOR

VILH. SØRENSEN,

SAMLEDE

AF

CHR. SIEGUMFELDT.

UDGIVET AF ØSTERLANDSMISSIONEN

DE FORENEDE BOGTRYKKERIER AARHUS

MCMXII

Barndom og Ungdom.

ANDERS HERMAN VILHELM SØRENSEN er født den 27. Juni 1840 i Randers. Faderen, Verner Sørensen, var Vagtmester ved de Randers Dragoner. Moderen var født Winding. Foruden Sønnen kom der endnu kun et Barn i Familien, nemlig den 2 Aar yngre Datter Emilie.

Da den lille Vilhelm var 8 Aar gammel — altsaa netop ved den Tid i Udviklingen, da Barnet begynder at faa sine stærkeste Indtryk — udbrød den første sønderjydske Krig. Faderen, der da var bleven Overvagtimester, deltog i alle Krigsaarene 48—49—50. Man forstaaer, det har været en mærkelig Tid for den lille Familie i Randers, og at den maatte sætte sit uudslettelige Præg paa Drengen. Han lærte under Spændingen og Ængstelsen for Faderen at elske Fædrelandet.

Kort efter Krigen traadte Faderen ud af Militærtjenesten og fik Ansættelse som Toldassistent, først i Nørager, dernæst i Lystrup og tilsidst ved Hevringholm Strand i Vivild Sogn, 4 Mil fra Randers, hvor der den Gang var en Ladeplads. Her blev han senere forfremmet til Strandkontrollør.

Det blev saaledes under jævne, beskedne Kaar, Vilhelm kom til at vokse op. I det ensomme Hjem dernede ved Stranden blev der levet et stille, inderligt Samliv mellem Forældre og Børn. Begge Forældrene var fromme, kærlige Mennesker, der hver paa sin Vis var meget for Hjemmet. I sin Ligtale over Moderen siger Vilh. Sørensen om hende: »Hun bøjede sig med den inderligste Hengivelse, den dybeste Ydmyghed i den himmelske Faders Vilje; og hun stolede paa hans Naade.

Deri fandt hun Kraften til den selvornægtende, opofrende Kærlighed, der ret egentlig er hendes Minde hos os. Hun var opfyldt af Taknemlighed imod Gud; derfor havde hun ogsaa altid et Takkens Ord til enhver Tjeneste, Mennesker beviste hende.« Og Faderen var efter alt, hvad der foreligger, godt enig med hende. De levede for Børnene, ofrede alt for dem. Derfor var det dem om at gøre at holde deres eneste Søn til Studeringerne, da han viste Lyst og Evner i den Retning. Det kostede dem alt, hvad de kunde spare sammen. Men saa blev det ogsaa lagt ham paa Sinde, at han til Gengæld skulde sørge for Søsteren, om hun i Fremtiden kom til at trænge dertil.

Vilhelm blev sat i *Randers Latinskole*. Han maatte saaledes ud af Hjemmet, hvad der sikkert har været haardt for ham. Han var ikke vant til at omgaas andre Børn, havde svært ved at slutte sig til Kammerater. Lille og spinkel af Vækst, som han var, manglede han Forudsætninger for at gøre sig gældende paa Drengervis og i Drenges Kreds. Men til Hjemmet tyede han saa ofte, det kunde lade sig gøre, og vandrede da i Reglen de 4 Mil paa sin Fod. Ofte gik Faderen ham i Møde. Længslen var jo gensidig. Og Glæden blev stor.

I Skolen gik det ham godt. Han var velbegavet og flittig. Og saaledes opnaede han da hurtigt at faa Stipendier, hvorved han paa én Gang glædede Forældrene og littede Omkostningerne ved sit Skoleophold for dem.

1858 blev han *Student* og skulde saa til København for at tage fat paa det theologiske Studium, som hele Tiden havde været hans Maal. Men den Støtte, han kunde faa fra Hjemmet, var begrænset og ikke tilstrækkelig. Derfor maatte han søge ved eget Arbejde at skaffe Hjælp til Udkommet.

Præsten i Vivild, Pastor Gottlob, som havde konfirmeret ham, og hvem han var bleven nær knyttet til, hjalp ham til Rette dermed paa forskellig Maade. Først skaffede han ham gratis Middagsmad hos sin Hustrus Broder — senere et andet Sted fuldt Ophold paa gunstige Vilkaar. Det var hos hans Kusine, en Enkefru

Eschricht, Datter af afdøde Pastor Friis i Kallundborg. Hun var Enke efter en Købmand Eschricht i København og boede nu paa Frederiksberg med sine 4 Børn og med sin yngre Søster, Frk. Amalie Friis, der efter Faderens Død havde overtaget og nu bestyrede en privat Pigeskole, en af de mest ansete paa Frederiksberg. Det var i Allégade Nr. 6 i en gammel Gaard, som den Gang ejedes af Opdragelsesanstalten »Det Wærnske Institut«, at Søstrene boede, og Skolen havde sine Lokaler.

Her kom den unge Randersstudent i Huset, idet han fik Opholdet mod at hjælpe Fru Eschrichts Sønner med deres Lektielæsning. Desuden fik han ogsaa Timer i *Frk. Friis's Skole*. Pligtopfyldende, som han var, blev der nok for ham at gøre, naar han skulde passe dette Arbejde og samtidig tage fat paa sit Studium. Han fik hverken Tid eller Lejlighed til at deltage i Studentervivet. Og Lysten dertil var vistnok heller ikke stor. Han var fra Ungdommen af udpræget anlagt for det alvorlige, tilbageholdende overfor fremmede, men ivrig og flittig til Læsningen, en fast Karakter og Jernvilje, streng mod sig selv og streng i sine Fordringer til Eleverne. Men med Aarene udvikledes det bløde, milde og kærlige, der var i hans Sind, mere og mere.

Det var Religion, Historie og tildels Dansk, der blev hans Fag, og som han omfattede med stor Interesse. Den senere Skoledirektør paa Frederiksberg, Etatsraad Joakim Larsen, som en Tid var hans Medlærer ved Skolen, siger om ham: »Han blev en fortræffelig Lærer, klar og grundig. De Forarbejder, han f. Eks. gjorde for at kunne med tilstrækkelig Overlegenhed undervise i Historie, var meget omfattende og indgaaende.«

Da han havde virket i et Par Aar ved denne Skole, skete det, at han, den 21aarige Student, blev *forlovet* med Skolens Bestyrerinde, Frk. *Amalie Friis*, som var født i Viborg 30. Maj 1823, altsaa 17 Aar ældre end han. Dette maatte vække en Del Opsigt og Uvilje, navnlig indenfor hendes Familie. Det laa nær, at man straks tænkte paa og regnede med Aldersforskellen, men derved kom til at overse, at der var andet, der

kunde udjævne denne. Han var i Alvor og Udvikling langt forud for sin Alder, medens hun var i Besiddelse af et ungdomsfrisk Sind, som hun bevarede Livet igennem. De mødtes i mange fælles Interesser og passede derfor i Virkeligheden godt sammen, hvad deres senere 43aarige, saare lykkelige Ægteskab noksom bekræftede.

Men — som sagt — Betænelighederne rejste sig mod deres Forbindelse, hvilket maatte være meget pinligt for dem. Derfor besluttede de sig til at skilles for en Tid, idet de begge rejste bort. Hun tog til Paris for at studere Fransk, hvilket var hendes Yndlingsfag, medens han søgte og fik en Plads som *Huslærer* paa Jægerspris. Det var hos Distriktslæge Kjeldahl, hvis 12aarige Søn, den senere saa berømte Kemiker ved Carlsberg Laboratoriet, var svag og derfor en Tid skulde have Undervisning i Hjemmet.

Adskillelsen mellem de forlovede forandrede dog intet i deres gensidige Følelser. Da Vilh. Sørensen efter et Aars Huslærervirksomhed vendte tilbage til København, fik han *Regensen*, hvilket satte ham i Stand til at kaste sig med hele sin Energi over sit Studium. Og i Januar 1865 tog han den theologiske *Embedseksamen* med 1ste Karakter — dog mærkeligt nok lidt knebent (kun 3 Laud'er). Det var de systematiske Fag — Dogmatik og Ethik —, der ikke rigtig laa for ham.

Den unge 24aarige Kandidat længtes, som man forstaar, nu efter at kunne hjemføre sin Brud. Og der kunde da heller ikke være Tvivl om, hvad han skulde slaa ind paa. Han var for ung til at blive Præst. Og netop i Aarene efter den ulykkelige Krig, da mange fordrevne slesvigske Præster søgte til Kongeriget, var det særlig vanskeligt at faa Embede. Det laa da lige for, at han igen maatte vende sig til Skolegerningen, og at det maatte blive ved hans Forlovedes Side, hvor der ogsaa var god Brug for ham.

I Sommerferien 1865 tog de begge over til hans Hjem. Og her blev de nu i al Stilhed *viiede* af Pastor Gottlob i Vivild Kirke den 15. Avgust.

De flyttede saa ind paa 2den Sal i samme Hus,

hvor Skolen var. Og Vilh. Sørensen indtraadte som Medbestyrer af denne, hvilken Stilling det snart viste sig, han ogsaa var i Stand til at udfylde med stor Dygtighed. Han var som Skolebestyrer fast og bestemt, med Interesse for og Forstaaelse af de enkelte Elever. Mange af disse har ogsaa Livet igennem følt sig knyttet til deres gamle Skolebestyrerfolk, som fra deres Side blev ved at betragte dem som deres Børn.

Det er let at forstaa, at den Skolegerning, der havde ført de to Ægtefæller sammen, og som de nu delte med hinanden, maatte blive dem begge kær, saa de daarlig kunde tænke paa at slippe den. Men Vilh. Sørensen tabte dog ikke *Præstegerningen* af Syne som sit egentlige Maal. Og da der derfor tilbød sig en Lejlighed for ham til at blive Præst uden at behøve at opgive Skolen, greb han til. Det var Sognepræsten i Frederiksberg og Hvidovre, Provst P. E. Hall, der skulde have en midlertidig ordineret Medhjælper. Denne Stilling passede for Vilh. Sørensen. Han søgte og fik den og blev saa *præsteviet* i Aarhus 10. Marts 1869. Faa Maaneder efter blev der oprettet et *fast Kapellani* paa Frederiksberg. Det var han selvskreven til at faa og blev da ogsaa kaldet dertil 16. Juni 1869.

At Forældrene i Hjemmet fulgte deres Søns Udvikling og Forfremmelse med varme Hjerter, kan man sige sig selv. Der findes *et Brev* fra dem begge, skrevet 23. Juni 1869 i Anledning af Vilhelms Udnævnelse til fast Kapellan og Indsættelse i dette Embede, som netop skulde finde Sted paa hans Fødselsdag, den 27. Juni. Det er rørende ved den inderlige Glæde, Stolthed og Taknemlighed, der gaar igennem det. Faderen skriver bl. a.: »Efterretningen om din Udnævnelse til Kapellan, kan du jo nok tænke, glædede os uendelig meget. Moder var den Dag dobbelt saa rask som ellers. Ja, du kære Søn! du har rigtignok skænket os mange Glæder. Hvormeget har vi da at takke den kære Gud for den store Naade, han har ladet os tilflyde. — Det er en Fødselsdag, som vist kun faa oplever — paa sit 29. Aar at være kommen saa vidt at være Præst og indsættes i

dette vigtige Kald. Vi vil da ogsaa bede til den almægtige Gud, at han ret vil velsigne dig, vor elskede kære Søn, og give dig Kraft og Styrke til med Nidkærlighed at udføre dette til hans Ære, og at du maa drage mange Sjæle hen til Ham og den Herre Jesu Christ. Ja, dertil give Gud sin Naade og Velsignelse!«

Moderen skriver bl. a.: »Jo, du kan tro, vi er sjæleglade over vor lille Søn og taler ofte om dig og vor elskede Amalie og den lille Søster. Paa Søndag vil vi sikkert i Tankerne se alle med de lykkeligste Ansigter over den lille Præstemand«.

Som det fremgaar af Brevet, havde Emilie Sørensen paa det Tidspunkt haft et længere Ophold i København i Broderens Hus, men ventedes nu hjem. Moderen slutter Brevet med den Efterskrift: »Det vilde være en stor Glæde for os, om vi kunde have Eder herhjemme den 15. August.« Det var jo de unges Bryllupsdag. Men den Glæde skulde hun ikke opleve. Allerede 27. Juli kastede Sønnen Jord paa hende paa Vivild Kirkegaard. Og der blev end mere ensomt i det stille Hjem ved Stranden. Emilie Sørensen tog fast Ophold hos Faderen og blev hos ham, saa længe han levede.

Virksomhed som Præst.

DEN NYE GERNING maatte i høj Grad lægge Beslag paa den unge Præsts Kræfter. *Frederiksberg og Hvidovre Sogne* omfattede paa den Tid ogsaa hele Vesterbro og Valby — alt, hvad der nu hører ind under 2 Provstier — og skulde betjenes alene af de to Præster, hvoraf den ene var gammel. Selvfølgelig var Forholdene derude langt mindre end de nuværende. Men alt var i en rivende Udvikling; saa der blev mere end nok at tage fat i, meget at lære.

Noget af det, der straks maatte interessere Vilh. Sørensen, var det *kommunale Skolevæsen*, der fra en landsbyagtig Tilværelse skulde løftes op i Højde med Hovedstadens. Og han kom da ogsaa til at tage Haand med i dette Arbejde. Provst Hall ønskede gerne at overdrage den Del af Sognepræstegerningen, der vedrørte Skolen, til Kapellanen, der jo ogsaa som praktisk Skolemand maatte have særlige Forudsætninger for at kunne gøre Fyldest der. Og med Ministeriets Billigelse blev Formandspladsen i Skolekommissionen 1872 overdraget til Vilh. Sørensen.

Netop samme Aar indleddedes den egentlige Reformæra i det frederiksbergske Skolevæsen, idet Docent N. J. Fjord blev udnævnt til »Tilsynshavende« for det — en Stilling, der omtrent svarede til den nuværende Skoledirektørs. Han, med Joakim Larsen som Sekretær, blev den egentlige Sjæl i Udviklingen. Men han fandt trofast Støtte hos Vilh. Sørensen, der som Skolekommissionens Formand maatte med i Drøftelserne. For denne var Samarbejdet med disse udmærkede Skolemænd til stor

Glæde og Berigelse. Det uddybede hans Interesse for Folkeskolen, som aldrig siden forlod ham.

Men hvor udviklende denne Virksomhed paa Frederiksberg end kunde være, saa maatte det stærkt spredende i Præstegerningen dér dog i Længden blive utilfredsstillende for ham med hans udprægede Hang til Grundighed. Og da ogsaa Ledelsen af Pigeskolen begyndte at blive vel meget for hans Hustrus Kræfter, besluttede de sig — om end med Vemod — til at bryde op og søge til andre Egne.

11. Marts 1876 blev Vilh. Sørensen kaldet til Sognepræst for *Taanum og Hornbæk* Menigheder i Nærheden af Randers, hans Barndoms By.

Det var et nyt Embede, der var oprettet ved kongelig Resolution af 3. December 1875. Til Præstegaard var der bleven købt en almindelig Bondegaard i Hornbæk. Men Lejligheden i denne var ikke tilfredsstillende, hvorfor de nye Præstefolk gav sig til at bygge. Derved blev imidlertid Indtægterne, der i Forvejen ikke var særlig store, yderligere forringede, saa det kneb med at kunne faa dem til at slaa til. Af den Grund — men maaske ogsaa, fordi de ønskede Ungdom og Liv i Huset, eller fordi de savnede deres tidligere fælles Virksomhed — kom Pastor Sørensens ind paa at holde et Slags *privat Pensionat* i deres Præstegaard, idet de til Stadighed havde unge Piger i Huset — et Par Stykker ad Gangen, med hvem baade Præsten og hans Hustru læste Sprog og andre Fag.

Her i Hornbæk fik Vilh. Sørensen en *Præstegerning*, som han altid tænkte tilbage paa med Glæde, ligesom han ogsaa er bleven mindet dér med Kærlighed som en hjertelig og god Mand, der ved hele sin personlige Omgængelse havde forstaaet at vinde Hjerterne.

Han medbragte gode Betingelser for at blive en *dygtig Præst*. Og han blev det. Dog var han ikke af dem, der naaede til at samle store Skarer om sin Prædikestol, hvilket ogsaa kan forklares ud fra hans personlige Anlæg. Han havde en dyb Respekt for Sandheden og en fin Sans for, hvad der var ægte. Derfor

var alle tvivlsomme Virkemidler som rørende Sentimentalitet og imponerende Bulder ham inderlig imod. Han havde en skarp og klar Tanke og en udmærket Evne til at finde slaaende og rammende Udtryk. Men han manglede noget af den Sindighed i Tankegangen og Taalmodighed i Fremstillingen, der maa til for at faa jævne Folk til at følge med. Det laa heller ikke for ham at »væve Vadmæl«. Meget af det, der skulde gaa for »Udviklinger«, syntes ham lutter Omsvøb. Snar og rastløs i Tanken, som han var, standsede han ikke længe overfor Vanskeligheder, men huggede lige igennem og ramte næsten altid med mageløs Sikkerhed den egentlige Kærne. En anden Omstændighed, der vanskeliggjorde det for ham at rive de mange med sig i sit Foredrag, var, at han manglede Fantasiens malende Evne. Det var *Virkelighedssansen*, der hos ham var langt den overvejende. Derfor blev han ogsaa som Taler gennemgaaende mere paaskønnet blandt Jyder end blandt Øboer.

Under hans omfattende *Læsning* kom Virkelighedssansen ham tilgode som en mærkelig Sporsans, en Evne til at kunne finde det væsentlige, det virkelige. Og dette holdt han fast i en aldrig svigtende Hukommelse, hvis Indhold han beherskede paa en overlegen Maade. Han blev lærd, men druknede aldrig i sin Lærdom.

Hans Virkelighedssans prægede ogsaa hans dybere *personlige Forhold til Kristendommen*. Han gav sig ikke hen til ørkesløse Spekulationer over uløselige Gaader, kendte heller ikke stort til Tvivlens Nattekampe. Men i enfoldig Tro greb han Frelsens Evangelium som Sandhed og Virkelighed og levede deri. I den hellige Skrift var han hjemme som faa. Og af dens Skatte kunde han øse, saa andre blev rige derved, idet han ogsaa her uden Omsvøb førte én lige ind til Kærnen. Hele hans Forkyndelse fik derfor et dybt og ejendommeligt Præg af Vederhæftighed og personlig Sandhed.

Han følte stærkt sit *Ansvar som Præst*, havde dyb Respekt for denne sin Gerning. Hvor let han end havde ved at tale, og hvor mange Foredrag han end kom til

at holde uden synderlig Forberedelse, saa blev han dog lige til det sidste ved med at skrive sine Prædikener helt og holdent. Ja det kunde hænde, at han ikke fik skrevet en Prædiken, før han holdt den; men saa skrev han den bagefter. Ikke fordi han vilde benytte den ved anden Lejlighed — thi det gjorde han netop aldrig —, men fordi han trængte til at kunne dokumentere for sig selv, hvordan han havde røgtet sin Gerning. — Ligeledes lagde han stor Flid og Omhu ind i sit Arbejde med Konfirmanderne.

Hans *Arbejde i Sognet* blev ogsaa paavirket af hans Virkelighedssans. Han holdt af Mennesker og var altid rede til at hjælpe dem, der trængte til ham. Men han havde ogsaa et skarpt Blik for, hvad der virkelig boede i Mennesker, hvilket kunde hindre ham i at sætte et aandeligt Fællesarbejde i Gang, idet han uvilkaarlig regnede med det, der var, mere end med det, der kunde blive. Det nye, der skulde frem, skulde derfor helst komme til ham. Saa var han villig til at gaa med, om han ellers fandt det godt. Men han var tilbageholdende overfor selv at sætte noget i Scene af Frygt for, at det skulde blive en tom Forestilling, der intet virkeligt Hold havde.

I Hornbæk fik han dog oprettet en endnu bestaaende Kreds for »Dansk Missions Selskab«. Den er det ældste Vidnesbyrd, der findes om hans Interesse for *Hedningemissionen*. — Og det er værd at lægge Mærke til, at dette Vidnesbyrd altsaa ikke findes i Bøger, men i Livet. Men betegnende er det, at skønt denne Sag blev den, der mere end nogen anden greb og fyldte ham, og skønt det efter flere samstemmende Vidnesbyrd er sikkert, at han begyndte sit indgaaende *Missionsstudium* i Hornbæk, saa kom dette ellers ikke særlig frem overfor hans Omgivelser dér. Han havde engang til Læreren i Hornbæk, da Samtalen var kommen til at dreje sig om Hedningemissionen, sagt omtrent saaledes: »Jeg véd endnu ikke meget om den Sag; men jeg skal nok se til, at jeg kan komme til at kende den«. — Dette minder om hans ovenfor omtalte grundige Forberedelse til i sin Tid at

blive Historielærer. Han vilde ikke give sig ud for Fagmand, før han havde skaffet sig et solidt Grundlag af Kundskaber.

I Foraaret 1882 — altsaa efter 6 Aars Arbejde i Hornbæk — blev Vilh. Sørensen kaldet til Sognepræst for *Føns og Ørslev* Menigheder i Fyns Stift. Føns ligger lige ved Lillebælt, omtrent midtvejs mellem Middelfart og Assens.

Præstegaarden her var ogsaa ringe, hvorfor den maatte bygges om. Og som i Hornbæk fortsattes det ogsaa her med unge Piger som Pensionærer. Men forøvrigt kom der ogsaa et Par ældre Pensionærer. Det var Præstens *gamle Fader*, fhv. Toldkontrollør, nu Kammerraad og Dannebrogsmænd, Verner Sørensen, der havde taget sin Afsked og nu med Datteren Emilie fik Ophold hos sin Søn. De, der hørte sammen, havde saaledes fundet hinanden igen — ved Fyns Strand. Her — i sin kære Søns Præstegaard — fik den gamle Lov til at lukke sine Øjne efter et Par Aars Forløb. Men han blev begravet i Vivild ved sin Hustrus Side. Frk. *Emilie Sørensen* havde nu kun sin Broder at holde sig til. Og han svigtede hende ikke. Hun fik sit Hjem hos ham, og han sørgede vel for hende lige til hendes Død.

I Føns fortsatte Vilh. Sørensen ellers sit *Missionsstudium*. Det stille Liv paa dette noget ensomme Sted gav ham god Lejlighed dertil. Og der er ikke Tvivl om, at det ganske særlig var i de 8 Aar, han levede her, at han fik samlet den uhyre Viden, som han senere skulde lægge for Dagen og gøre saa god Brug af. Til dette sit Studium fik han forøvrigt en udmærket Haandsrækning ved at træde i Forbindelse med Provst *Vahl*, af hvis store Erfaring og righoldige Bogsamling paa Missionens Omraade han høstede et godt Udbytte.

Hans Missionsinteresse kom da ogsaa til stærkere og stærkere at præge hans *Præstegerning i Føns*. Hver Maaned holdt han i Præstegaarden Kvindemøder for Missionen; og de var godt besøgte. I Kirken arrangerede han Missionsgudstjenester. Og i de sidste Aar, han var

der, naaede han til at afholde Skovmøder med Udsalg til Fordel for Missionen.

En af hans Venner fra Føns meddeler iøvrigt om ham, at han prædikede saa alvorlig og strengt, at mange blev meget fornærmede og — gik saa i Kirke igen næste Søndag for at høre, hvad han nu kunde finde paa at sige. Ja, han kom endog i Avisen for sine alvorlige Prædikeneres Skyld. — I de sidste Aar, han var der, fik han ogsaa sat en Børnegudstjeneste i Gang.

1890 blev han endelig kaldet til Sognepræst for *Husby* Sogn og Prædikant ved *Wedellsborg* Kapel. Det var ogsaa paa Fyn, en Milsvej Syd for Føns. Her var han i 21 Aar — lige til sin Død. Det er hertil, hans Navn især er knyttet, ligesom omvendt Navnet *Husby* blev kendt ved ham; thi her naaede han til at tage den Mandomsgerning op, der skulde faa Betydning for Kirkelivet i Danmark — ja i hele Norden.

Virksomhed for Hedningemissionen i Almindelighed.

DA VILH. SØRENSEN blev Præst i Husby, var han 50 Aar gammel. Men endnu var han ikke traadt frem for Offentligheden paa det Omraade, hvor hans Navn skulde blive saa velkendt. I det samme Aar, 1890, offentliggjorde han sin første Artikel, Missionsvidenskaben vedrørende, »Om Buddhismen«, i Vahls netop da paabegyndte »Nordisk Missionstidsskrift«. Og enkelte andre fulgte efter i de følgende Aar.

Men først 1895 udgav han den Bog, der indledede hans egentlige Virksomhed paa Missionens Omraade herhjemme. Den hed »*Vor Tids Missionsforventninger og Missionsresultater*«, men kom ikke ud som selvstændigt Skrift. Den fandtes i den Serie af »Smaaskrifter til Oplysning for Kristne«, som daværende Professor Fredrik Nielsen udgav.

I denne Bog møder vi i det væsentlige de Grundtanker, som det siden laa Vilh. Sørensen paa Sinde at fremsætte for sin Samtid. Og dens Indhold skal derfor her omtales lidt nærmere.

Forfatteren begynder med at vise, hvorledes Hedningemissionen i det 19de Aarhundrede har gjort et stort Fremskridt i Forhold til det 18de Aarhundredes Mission, idet den mere og mere er bleven tagen op som *en Menighedssag* og samtidig er bleven til *en Verdensmission*. Med Rette er ogsaa Forventningerne til dens Resultater sat op, idet man nu ikke blot stræber efter at naa de enkelte Sjæle, men sætter Maalet i at *vinde Folkeslagene* for Herren, hvilket hænger sammen med,

at den angelsachsiske Stamme med sin store Virksomhedsdrift og Handlekraft er kommen i Spidsen.

Men herved er der Fare for at glemme, at Missionen altid først og fremmest vil kræve »de Helliges Taalmodighed og Tro«, fordi det Guds Rige, der skal udbredes, er et Liv, der skal vokse sig stort; og dette maa tage Tid. — Denne Fare har man heller ikke undgaaet. Man skruer med Flid Missionsforventningerne op og »mener deri at have fundet en mægtig Løftestang til at opnaa anderledes store Missionsresultater.« Og for at opildne til at fastholde Forventningerne fremstiller man det ofte, som om Resultaterne allerede var i rask Fremmarsch.

»Men det er i Virkeligheden en daarlig Tjeneste, de gør Missionen. Det er let nok at tale triumferende om dens Sejre, naar man møder op med en Række af Kendsgeninger, der vidner om, at den har baaret velsignede Frugter, og ikke taler om den anden Side, hvor forsvindende disse Lyspunkter er i alt Heden-skabets dybe, forfærdelige Mørke. Thi saaledes er i Virkeligheden Forholdet efter alle paalidelige Vidners Udsagn.

Naar man imidlertid ikke tager denne Side af Missionsarbejdets Gang med i sin Skildring af dette, tegner man *et bundfalsk Billede*. Idet man vil opmuntre Missionsvennerne, opnaar man kun at *vildlede* dem; og man opdrager utaalmodige, fordringsfulde Missionsvenner, der idelig vil høre om Sejre og »Omvendelser«, men ikke vil bære Dagens Byrde og Hede, ikke støtte og styrke Missionærerne, naar de selv fristes til at tabe Modet, — kort sagt Missionsvenner, der ikke kan taale at høre Sandheden.

Det er en almindelig Klage hos Missionærerne, at det er saa *svært* for dem *at skrive Missionsberetninger*, fordi der ikke kan være saa meget at fortælle om et aandeligt Arbejdes stadige Vækst fra Aar til Aar, og der mange Gange ikke er nogen Vækst at se; men det er dog dette — og alene dette — Vennerne vil høre.

Vore danske Missionærer i Indien har i det hele

ikke hverken overdrevet Resultaterne af deres Missionsarbejder, hvor disse var store, som i Santhalistan, eller lagt Skjul paa, at Resultaterne var faa og smaa, som i Tamullandet. Men vore Missionsvenner har ikke altid taalt det saa godt. Og der er megen Utaalmodighed over Missionslivet hos os, der griber efter nye Missioner eller Missionsmarker eller Missionsmetoder, fordi man vil have Resultater. Men man bereder kun Missionsarbejdet Nederlag og Missionsvennerne Skuffelser, naar vi vil sætte Utaalmodighed som Troens Kendetegn i Stedet for at holde fast ved det af Gud givne Løsen: Taalmodighed og Tro.

Men der er dog en Sammenhæng mellem Missionsresultater og Missionsforventninger, som beholder sin Ret. Det fører ikke til noget godt forud at ville opstille de store Missionsforventninger og saa mene, at Missionsresultaterne lader sig bestemme derved. Men derimod er det i sin gode Orden at se paa Missionsresultaterne, foretage en Rekognoscering paa Missionsmarken og betragte den Stilling, Missionen og dens Stridskræfter og dens Modstandere dér indtager.

Og hvis der da viser sig *Tegn, som peger i anden Retning* end den, der nu prises, hvis mange Tegn peger paa, at Vejen, vi har at gaa i Missionen, endnu kan blive lang og trang, saa turde det dog være en Gerning, paabudt af Troen paa Herren og krævet af Kærligheden til hans Menighed, at pege paa disse Tegn, for at Missionsvennerne maa berede sig til Kampen, ikke som de, der slaar i Vejret med drabelige Slag, der ikke rammer, men som de, der ærligt og trofast vil sætte Skuldrene til Evangeliets Vogn, der skal føres fremad, og vil lægge Kræfter i alt det forberedende Arbejde, som nu maa gøres. Og vi vil saa ikke føle os skuffede eller blive modløse, naar vi spørger ud i Hedningeverdenen: Vægter, hvad er skredet af Nat? og faar det Svar tilbage: Morgenens gryr — men det er endnu Nat (Es. 21., 12.)*

Forfatteren foretager nu en Vandring rundt paa hele Missionsmarken og viser, hvorledes man allevegne faar det samme Hovedindtryk, »at der visselig er Vel-

signelse over Missionsarbejdet, men at Velsignelsen mere kommer i Draaber end i Skybrud, saaledes at Missionærene vel styrkes til at holde ud, idet de ser, at deres Arbejde ikke er forgæves, naar det gøres i Herren, men ogsaa bliver mindede om, at Herren kræver et trofast og stadigt Arbejde fra deres Side.«

Men derpaa gaar han over til at spørge om, *hvad* det egentlig er, *der skal naas*. Han afviser alle overfladiske Fortolkninger af Herrens Missionsbefaling, som om denne kunde opfyldes alene ved en Evangelisation, der fløj over Landene med en Harefod. »Vi kan ikke finde det rigtigt at ville indskrænke Missionen til en blot Forkyndelse af Evangeliet i størst mulig Hast, helst indenfor en vis kort Frist, ligesom naar store Arbejder udbydes i Entreprise eller i Stil med Rejser »Jorden rundt i 80 Dage«. Det er altfor tarvelig en Opfattelse af Missionens Opgave. Den indeslutter meget mere: Lægning af Grundvoldene og Opførelse af Overbygningen for Guds Rige.«

»Men«, fortsætter han, »selv med dette at faa Evangeliet forkyndt over hele Jorden gaar det meget langsommere, end vist de fleste forestiller sig.« Det kan slet ikke forceres selv ved den største *Masseudfoldelse*. »Vi maa lære at forstaa, at Missionens Vækst afhænger ikke alene af det Arbejde, vi lægger ind i den, men ogsaa af det Standpunkt, Hedningefolkene staar paa; og Gud har ogsaa deri sine Tider og Stunder — *Tider, da han tøver, og Stunder, da han kommer*. Det er ikke blot om Kristi Komme til Verden, det gælder, at der var *en Tidens Fylde*; men det gælder ogsaa om hans Komme til det enkelte Folk. 1000 Aar efter, at Paulus fulgte Røsten, der kaldte ham til vor Verdensdel, er denne endnu ikke kristnet helt. Og saa skal det nu gaa med Dampfart i Indien, Kina, Afrika!«

Sagen er den, at vi kan slet ikke gøre Arbejdet. Vi kan ikke besætte hver Plet paa Jorden med Evangelister og Præster. Og selv om vi kunde, nyttede det ikke; thi »vi kan ikke erstatte de Indfødtes Arbejde.«
»*Intel Land er nogensinde bleven evangeliseret uden ved*

sine egne Sønner.« De Missionærer, der sendes ud, skal være Ledere, ikke Menige. Derfor kan Mængden ikke gøre det. Det er Dygtigheden, det kommer an paa. Det er »*Missionærer af Guds Naade*«, vi maa bede Høstens Herre om at sende ud i sin Høst — saadan, der foruden at opfylde de mange andre menneskelige Betingelser fremfor alt maa »have saa megen Tro, at de kan være taalmodige«.

Saaledes er Gangen i Bogen. Forfatteren selv finder Udtryk for sit Hovedsynspunkt i en Udtalelse af Missionsdirektør *Buchner* af Brødremenigheden. Denne tilstaar, at han, før han kom ud paa en Visitatsrejse, bevægede sig i faktisk falske Anskuelse om Arbejdet i Hedningeverdenen. Disse Anskuelse betegner han i Korthed som udgaaede fra *den falske Idealisme*, der mere eller mindre har behersket en stor Del af Missionslitteraturen lige til vore Dage. Og han føjer til: »At blive helbredet derfor har sin Smerte, og mangen Missionær, der under Helbredelsesprocessen til en Tid henfalder til pessimistisk Nedslagenhed, kan synge sin Sang derom. Og dog er Helbredelse nødvendig, ja, dens Resultat er for den helbredede selv i høj Grad tilfredsstillende; — thi *ædruelig og dog begejstret maa Missionsmanden staa* overfor sit Arbejde.« — Vilh. Sørensen føjer dertil følgende Ord: »Vi har saa meget hellere gengivet disse Ytringer, som de er Udtryk for den Aand, som nærværende Arbejde gerne vilde styrke i den danske Menighed.«

Og dette *ædruelig og dog begejstret* maa siges at være netop i høj Grad karakteriserende for Vilh. Sørensens Stilling overfor Missionen — Virkelighedssansen og Troen i inderligste Forening. Ligesom det var dette, der bar hans første Bog, fyldte det hele hans senere Virksomhed i Missionens Tjeneste.

Alligevel varede det en Stund, før han vandt almindelig Anerkendelse. Hans Bog blev ikke meget læst. Forfatteren var ukendt. Og Titlen lød fremmed. Men den gav dog Anledning til, at han blev opfordret til at holde et Hedningemissionsforedrag ved *Bethesda* mødet

i 1896. Han tog imod Opfordringen og talte saa dér om »den rette Missionsiver«, hvorved han fik Lejlighed til at føre Hovedtankerne i sin Bog frem for en stor Kreds af Mennesker fra de forskellige kirkelige Lejre.

Dette blev noget af *en Begivenhed paa Kirkelivets Omraade* herhjemme.

Man var endnu den Gang ikke vant til at høre ret meget om Hedningemissionen i Almindelighed. Denne Sag blev kun sjældent taget frem ved almindelige kirkelige Drøftelser — bl. a. af den gode Grund, at der var saa godt som ingen herhjemme, der magtede det. Den stod for Bevidstheden som et Speciale, der kun hørte hjemme ved særlige for den arrangerede Møder. Og hvad man hørte ved disse, var ogsaa noget rent specielt, der kun drejede sig om enkelte Missionsarbejder — som Regel saadanne, der gav lyse og opmuntrende Udsigter, og hvorover der hvilede et vist romantisk Skær. De, der interesserede sig mest for Missionen, havde hørt eller læst Skildringer af den Slags fra mange forskellige Egne, saa det var intet Under, at Hedningemissionen som Helhed var kommen til at staa for dem som et Arbejde, der var i en vidunderlig Fremgang. Der kunde ikke tales højt nok om de Sejre, der blev vundet Verden over.

Og saa kom nu denne ukendte fynske Landsbypræst og beviste med klare Grunde ud fra en altomfattende, fuldstændig orienteret Viden, at det gik forholdsvis kun smaat, idet han advarede imod at give Menigheden falske Forestillinger om nær forestaaende store Resultater; det gjaldt tværtimod om at fremkalde en Missionsiver, der stod i Pagt med »de helliges Taalmodighed og Tro«.

Denne Tale maatte da fremkalde højst forskellige Virkninger. Nogle blev straks grebne af Ædrueligheden og Sandheden deri. Dette at se Missionen fremstillet ikke i det sædvanlige romantisk-fantastiske Skær, men som en fuld menneskelig Virkelighed maatte kalde paa Interessen og Ansvarsfølelsen.

Men andre — og det tildels dem, der hidtil havde

været de ivrigste Missionsvenner — følte sig oprørte og forfærdede over, hvad de hørte. Man kunde vel ikke modbevise, hvad der blev sagt — dertil manglede man ganske Forudsætninger —; men det kunde og *maatte* ikke være rigtigt. Det blev sagt rent ud til Vilh. Sørensen, at hans Tale kun kunde tjene til at »slaa Vand paa Ilden«; men det kunde han gerne spare sig; den var svag nok i Forvejen. Man talte om, at den kolde og golde Kundskab var en Fare for den varme, virksomme Tro. Man opfandt Navnet »Missionskritiker«, som man heftede ved ham for dermed at uskadelliggøre ham som én, der kun stod i et Forstandsforhold til Missionen, men manglede personlig Forstaaelse af dens indre Aand og Liv. Ja, man sagde om ham rent ud, at han »manglede Missionsvarme«.

Saaledes mødte han da straks betydelig *Modstand*. Der fremkaldtes en Uvilje og *Fordom* imod ham, som i visse Kredse holdt sig længe og maaske aldrig hørte helt op. Men der var ogsaa mange af dem, der begyndte med at nære Uvilje imod ham, som efterhaanden, som de lærte ham nærmere at kende, kom til at sætte ham meget højt.

I Virkeligheden kunde intet heller være mere uretfærdigt end at tillægge ham Mangel paa *Varme overfor Missionen*. Man behøvede blot at høre ham tale om den Sag, for at mærke, hvor det brændte i ham. Og det er da ogsaa en Kendsgerning, at mange er bleven tændte ved hans Ild. Der staar i denne Stund flere Arbejdere ude paa Missionsmarken, der takker Gud for ham som det Redskab, ved hvem Kaldet naaede til dem. Og endnu mange flere er der, som hos ham fik Klarhed, Mod og gode Raad, da det begyndte at brænde hos dem.

Sandheden er den, at der er faa, der har elsket Missionen som han. Og hvad andet skulde det ellers ogsaa have været, der havde drevet ham til hele det Arbejde, han ofrede paa den Sag? — Den højt ansete norske Missionsdirektør Dahle har en Gang til Nedskriveren af dette sagt om Vilh. Sørensen: »Han staar for mig som et rent Vidunder. Jeg kender ikke hans

Lige; thi han har ikke blot studeret Missionen, saaledes som man paa Afstand kan skaffe sig Kundskab om en Sag; han har *levet sig ind* i den, kender de virkelige Forhold derude ligesaa godt som vi, der selv har staaet i Arbejdet derude. Jeg begriber egentlig ikke, hvorledes sligt overhovedet lader sig gøre.« — Saadan omtrent lød Ordene. Og de viser tydelig nok, at Vilh. Sørensen ikke har søgt at trænge ind i Missionen som den kolde Forsker eller Kritiker, men som et Menneske med et levende varmt Hjerte; thi her gælder dog nok Grundtvigs velkendte Ord, at »den har aldrig levet, som klog paa det er blevet, han først ej havde kær«.

Det var altsaa ved Bethesdamødet i 1896, at Vilh. Sørensen blev »opdaget« af Offentligheden herhjemme som en stor Kraft paa Missionens Omraade. Og nu varede det ikke længe, før han stod anerkendt dér som en Avtoritet.

Santhalmissionen har Æren af at være den første Organisation paa Missionens Omraade, der aabent ydede ham sin Anerkendelse. Allerede i 1896 blev han nemlig valgt ind i dens danske Komite og modtog Valget. I 1900 traadte han endog ind i Forretningsudvalget. — Da han i 1898 fik »sin egen« Mission, kom han med Hensyn til Santhalmissionen i Strid med sine egne Theorier. Han hævdede nemlig ellers, at ingen burde samtidig sidde i Ledelsen for mere end én Mission, fordi man kun kunde give hele sit Hjerte til én. Naar han alligevel efter at være kommen i Spidsen for Østerlandsmissionen blev siddende i Santhalmissionens Ledelse, saa var det ikke blot, fordi man fra den Side holdt paa ham, men ogsaa fordi han følte sig varmt knyttet til denne Mission og dens Arbejdere, saa det vilde pine ham at slippe den. Altsaa kom han til at danne en Undtagelse fra sin Regel; men han havde ogsaa — som vi har hørt — saa stort et Hjerte for Missionen, at han virkelig var en Undtagelse. Han blev i Santhalkomiteen til sin Død. Og ingen vil sige, at han nogensinde svigtede dér. Ved hans Død skrev Santhalmissionens Sekretær om ham og hans Arbejde

i Santhalkomiteen bl. a. følgende: »Det var vanskelige Aar for Santhalmissionen, disse. Alderdom og Sygdom bøjede de tre, der var brugt til dens Grundlæggelse. Børresen døde 1901 og Skrefsrud 1910. Patriarktiden sluttedes, og der maatte dannes Overgang til ny Former og ny tidssvarende Arbejdsmaader saavel ude paa Missionsmarken som hjemme. Det vil forstaas, at her var Vilh. Sørensen paa sin Plads som kyndig, klar og varm Raadgiver. Vor Mission vil ikke kunne takke Gud nok for den Støtte, han gav den i Vilh. Sørensen.«

Bekendtskabet med Santhalkomiteens andre Medlemmer skulde forøvrigt faa Betydning for Vilh. Sørensen paa flere Maader — navnlig paa et Hovedpunkt, som det senere skal blive omtalt. Her skal kun nævnes, at han gennem Højskoleforstander Ludvig Schrøder, der sad i Santhalkomiteen, kom i Forbindelse med *den grundtvigske Højskoleverden*. Allerede i Sommeren 1897 deltog han, specielt indbudt som Schrøders Gæst, i det nordiske Møde, der da holdtes paa Askov Højskole. Og samme Efteraar var han igen Gæst paa Skolen, idet han ved dens Efteraarsmøde holdt et Foredrag om »Vor Tids Missionsvirksomhed eller vor Tids Missionsproblem«, hvilket blev meget paaskønnet. En af Skolens Lærere skriver derom: »Det var velgørende at høre ham tale jævnt og sundt — jeg kan gerne tilføje — nøgternt om dette Emne.«

Men 1897 skulde føre ham langt videre end til Askov. I det Aar afholdtes nemlig det store *nordiske Missionsmøde i Stockholm*, hvor han kom tilstede og blev en af Hovedtalerne fra dansk Side, ja, en af dem, der satte Præg paa Mødet. Han vendte sig nemlig her med hele sin Kraft mod det amerikanske Stikord »Verdens Evangelisation endnu i vort Slægtled!«, der var stærkt paa Vej til ogsaa at trænge igennem hos os.

I Stockholm knyttede han personlig Forbindelse med en stor Del af de betydeligste Missionskendere i Skandinavien, hvilket kom ham tilgode det følgende Aar, da han ved Provst Vahls Død blev opfordret til at overtage Redaktionen af »*Nordisk Missionstidsskrift*«.

Skønt han rent umiddelbart følte stor Lyst til at komme i Lag med denne Opgave, der saa helt faldt i Traad med hans Interesser og Anlæg, var han dog straks meget betænkelig ved at gribe til. Men da det lykkedes ham at samle en Kreds af missionskyndige i de tre nordiske Riger som faste Medarbejdere og i Præsten Ferd. Munck at finde en Medredaktør, der vilde paa-tage sig den praktiske Side af Sagen, holdt han sig ikke længere tilbage. Og Tidsskriftet blev nu lige til hans Død den Ramme, indenfor hvilken han ganske særlig udfoldede sin Viden og sit ejendommelige Klarsyn paa Missionsområdet, hvorved baade han selv og Tidsskriftet vandt en stedse voksende Anseelse ogsaa udenfor de nordiske Landes Grænser.

Provst Vahl efterlod ved sin Død ogsaa sin sjælden rige Samling af Missionslitteratur. Denne var da i Fare for at blive splittet ad eller at maatte vandre til Udlandet, hvilket i begge Tilfælde vilde være et Tab for vort Land. Ingen vidste det bedre end Vilh. Sørensen. Derfor var det ham en stor Glæde, da det lykkedes ved privat Offervillighed og Myndighedernes Velvilje at faa Bogsamlingen erhvervet og gjort til en offentlig Institution, et »*Missionsbibliothek*«, der administreres som en særlig Afdeling under Statsbibliotheket i Aarhus med en særlig Bevilling paa Finansloven. Han selv fik overdraget det Æres- og Tillidshverv at staa for, hvilke Bøger der skulde indkøbes hvert Aar.

Saaledes samlede Anerkendelsen fra de forskellige Sider sig temmelig hurtig om ham. Samme Aar, 1898, blev han Ridder af Dannebrog. Og inden længe stod han ubestridt som Førstemanden paa Missionsvidenskabens Omraade herhjemme — ja vel i hele Norden.

Allevegne fra kom der nu Bud efter ham. Saaledes fik han Opfordring til at tale ved det *nordiske kristelige Studentermøde*, der skulde holdes i August 1899 paa *Setnesmoen* i Norge. Han tog med Glæde mod Indbydelsen og fik derigennem en rig og uforglemmelig Oplevelse. Ikke blot frydede han sig ved Rejsen i godt Selskab gennem det dejlige Norge, men ogsaa over selve

Fra Husby Præstegaard, Sommeren 1907.

(Foroven: Missionær L. P. Larsen fra Indien, Fru A. Sørensen og Vilh. Sørensen. Forneden: Pastor Chr. Siegumfeldt, Frk. E. Sørensen, Gartner Carlsen-Skiødt og Missionær Winther fra Japan.)

Mødet. Det var godt og velsignet. Men særlig glad og stolt var han over den Flok unge Danske, der var tilstede, og som efter hans — og andres — Mening havde givet de dygtigste og bedste Bidrag til Mødets Indhold, saa det havde gjort stærkt Indtryk paa de andre Deltagere. — I det Hele kom han, der jo som ung havde haft svært ved at finde sammen med andre unge, til som ældre netop at befinde sig særlig vel iblandt unge. Han forstod dem — og de ham. Altid var han villig til og glad ved at komme, hvor de kaldte. Og det gik tit paa — ikke blot i Studenterkredse, men ogsaa hos »K. F. U. M.« o. a.

Han blev overhovedet aldrig stor i den Forstand, at han holdt sig for god til at komme og tale, hvor somhelst man indbød ham, om han da paa nogen Maade kunde. Der er heller ikke Tvivl om, at han ofte blev misbrugt. Han var saa dejlig villig og — billig; thi han betragtede det som en Æressag aldrig at lade sig honorere for saadanne Foredrag. Som Regel betalte han ogsaa Rejsen dertil af egen Lomme. Det var hans »Privilegium« — hans personlige Offer til Missionen.

Men navnlig var det naturligvis ved de større Lejligheder, at han traadte i Forgrunden. Saaledes var han i 1902 tilstede ved det *nordiske Missionsmøde i Kristiania*, hvor han ikke blot blev en af Hovedtalerne, men valgtes til Mødets Vicepræsident som Repræsentant for Danmark og nød megen Anerkendelse som en af dets største Avtoriteter. Desuden valgtes han ved samme Lejlighed til ledende Præsident for det nordiske Missionsmøde, der skulde have været afholdt i Danmark i 1907, men som paa Grund af den svensk-norske Unions Ophævelse maatte opsættes.

Herhjemme blev han Sjælen i de større *Forhandlingsmøder for ydre Mission*, som er bleven afholdt i København 1903, 1907 og 1910, og selvskreven Taler ved dem alle. En Frugt af disse Møder var, at der blev nedsat et Fællesudvalg, der skulde søge at fremme Samarbejdet mellem de danske Missioner. Og Vilh. Sørensen valgtes til Formand i dette.

Men var det end meget, han saaledes ydede i Missionens Tjeneste paa Rejser og ved Foredrag, saa for-slog det dog kun lidt mod det Arbejde og den Flid, han udfoldede for den i sit Hjem.

Husby Præstegaard ligger en Del afsides. Men mange er de Mennesker, som alligevel har fundet Vej dertil for at hente gode Raad i Spørgsmaal, der vedrørte Missionen. Og alle blev de lige vel modtagne hos de tre venlige Mennesker, som havde hjemme dér. — Der kom Missionærer — baade danske og norske af forskellige Missioner — paa Besøg. Og der kom Mennesker, der ønskede Klæthed over et muligt Missionskald, og som altid hos »den vise Mand i Husby« fandt kærlig Forstaaelse, ofte tillige det afgørende Vink.

Paa samme Maade fik han ogsaa en Mængde skriftlige Henvendelser, ofte fra ganske fremmede, der søgte hans Vejledning. Især drejede det sig om at faa Oplysninger og Anvisninger for *Missionsstudier*. Og hvor besværligt det end kunde være ved Siden af alt det øvrige literære Arbejde, han havde, var han dog altid rede til udførlig og indgaaende at give Raad og anlægge Planer for saadanne Studier. — Paa den Maade blev han som en fælles Lærer eller Professor i Missionskundskab for hele Landet.

Der var derfor ogsaa god Grund til, at det theologiske Fakultet to Gange med nogle Aars Mellemrum henvendte sig til ham med Opfordring til at holde *missionsvidenskabelige Forelæsninger* ved Universitetet. Begge Gange imødekom han med Glæde denne Opfordring, skønt det var besværligt for ham saaledes et helt Semester igennem regelmæssig at skulle tage ind til København fra sit Hjem.

Sin sidste Forelæsningsrække udvidede han senere til en Bog, »*Missionens Motiv, Maal og Midler*, Grundtræk af Missionslæren«, som han lige naaede at faa færdig før sin Død. Denne Bog, hvori han i en klar og let tilgængelig Form har nedlagt Hovedresultaterne af sine Tanker og Overvejelser Missionen vedrørende, er tilegnet den danske Kirkes daværende Primas, nu afdøde

Biskop P. Madsen, til hvem han i sine senere Aar var traadt i et nært personligt Venskabsforhold. Og enestaaende, som den er af Art og Indhold, vil den ogsaa være en Gave til vor Kirke af blivende Værd.

Det var ikke blot de betydeligste Mænd paa Missionens og Kirkelivets Omraade herhjemme og i vore nordiske Nabolande, Vilh. Sørensen saaledes efterhaanden var kommen i Forbindelse med. Ogsaa med mange af Udlandets fremragende Missionskyndige førtes han ind i en livlig Tankeudveksling. Og det bedste Vidnesbyrd om, at han ogsaa dér blev anset for en Autoritet, kan man finde deri, at han som eneste Repræsentant for Norden blev anmodet af Udvalget for *Verdensmissionskonferencen i Edinburgh* om at træde ind som Medlem af Commission I, som skulde give en Fremstilling af selve Missionsarbejdet Verden over til Behandling paa Konferencen, og at hans Bidrag til dette Værk i Form af kritiske Bemærkninger og Noter uvægerlig blev taget til Følge.

!

Østerlandsmissionen.

NAAR VI NU gaar over til at omtale Vilh. Sørensens Forhold til Østerlandsmissionen som et Afsnit for sig, saa er det, fordi denne Mission ogsaa havde sin særlige Plads hos ham. Den var hans *Barn*. Overfor den fremkaldtes og udvikledes hans Faderfølelse og øvrige faderlige Anlæg, der jo hører til dem, der naar dybest i et Menneskes Væsen. — Men fik Østerlandsmissionen saaledes Betydning for ham, saa blev omvendt hans Betydning for den slet ikke til at udmaale. Skulde man nævne alt, hvad han har været for den, maatte man fortælle hele dens Historie; thi paa ethvert Punkt lige fra dens første Dag har han grebet ind og gjort sin ledende Indflydelse gældende. Vi maa derfor nøjes med her at se det i store Træk efter først at have hørt lidt nærmere om, hvorledes han overhovedet kom i Forbindelse med Østerlandsmissionen.

Det var i Efteraaret 1897, at *Einar Prip* for første Gang talte offentlig for en dansk Menighed om sit Missionskald og søgte Forstaaelse af og Tilslutning til det, han bar paa. Han havde da i et Par Aar været sin Faders Hjælper som Præst i Svendborg. Men paa Grund af forskellige sammenstødende Omstændigheder blev det ikke dér, men fra Grundtvigs gamle Prædikestol i Vartov Kirke i København, at denne Begyndelse blev gjort. Vartovpræsten V. I. Hoff, der havde overladt ham Kirken, fik straks Interesse for hans Forehavende. Og han, der som Medlem af den danske Santhalkomite var kommen i nær Berøring med Vilh. Sørensen, tilraadede ham nu at søge til denne for at

faa sine Tanker klaret om, hvorledes han bedst skulde lægge sit Bestik.

Det Raad fulgte Prip. 23. November skrev han sit *første Brev* til Pastor Sørensen. Det lød saaledes: »Hvad vilde De sige, om jeg spurgte Dem, om jeg maatte komme og tale med Dem, »sidde ved Gamaliels Fødder« og faa Raad af Dem m. H. t. mine egne Planer, der jo kredser stærkt om det hellige Land og Missionsarbejdet dér? — Hvis De i det hele taget vil have med saadan en Grønskolling at gøre, vilde det da passe Dem, at jeg f. Eks. førstkommende Mandag den 29. ds. Kl. 11 var paa Ejby Station — som vel er den nærmeste? — Der er flere Ting, jeg gerne vilde raadspørge Dem om, saa De vilde glæde mig meget med et Ja! Hvis Tid og Dag ikke passer, da vær saa venlig at foreslaa, og jeg skal gøre, hvad jeg kan, for at møde, naar og hvor De ønsker det.

Med en venlig Hilsen og et inderligt Ønske til Gud om Velsignelse af vor eventuelle Sammenkomst er jeg

Deres ærbødigt hengivne
EINAR PRIP.«

Herpaa svarede Pastor Sørensen følgende:

»De er hjertelig velkommen her paa Mandag, og Tiden passer godt. Min Vogn er saa i Ejby Kl. 11; og De kan være her Kl. 12. Jeg glæder mig meget til Deres Besøg og er Dem taknemmelig for, at De vil komme, da jeg saare gjerne vil tale med Dem om Deres Planer. Muligt det vilde blive en Skuffelse for Dem, hvis De ventede at faa gode Raad af mig i en Sag, hvor De baade har Selvsynet og Kendskabet til mange Enkeltheder forud for mig. Men en deltagende Forstaaelse af Deres Tanke, haaber jeg, De vil finde, og et inderligt Ønske om, at De i alt maa blive ledet til, hvad der er Guds Vilje med hans store Rigssag og med Deres Arbejde i den«.

Saaledes indledes den *første Sammenkomst* mellem de to. Den fandt Sted den 29. November 1897 — en Dag, der bør mindes i Østerlandsmissionens Historie.

Der var vel dem, der vilde have tænkt, at der intet kunde komme ud af et Møde mellem to formentlig saa store Modsætninger — den unge, varme sværmerisk anlagte Einar Prip og den kolde, nøgterne, kritiske Vilh. Sørensen. Men saa var det, fordi man ikke kendte den sidste rigtig. Hans Forhold til Einar Prip som til Østerlandsmissionen i det hele er det klareste Bevis for, at det drivende i ham ikke var Forstanden og Kritikken, men Kærligheden til det levende og varme. Faa Dage efter Besøget udtrykte han i et Brev til den, der skriver dette, sin store Glæde over at have lært Einar Prip at kende, fordi han i ham havde fundet det mest utvivlsomme Missionæremne, han nogensinde havde truffet paa. Og et Par Aar senere skriver han til E. Prips Fader: »Der er ingen Mission, der rent theoretisk ligger mig fjernere end Muhammedanermmissionen; jeg har maattet *vende op og ned paa alle mine Theorier* for at kunne være med; og det har Deres Søn tvunget mig til, fordi det er mig en Trang at være med, hvor jeg ser *den sande Missionsaand*; og der er ingen Missionær, der staar mit Hjærte saa nær som han«.

I disse Ord har vi netop et godt Udtryk for Forholdet mellem de to, som det straks blev og var stadig siden. Vilh. Sørensen beredte Einar Prip en vis Modstand, der maatte overvindes, men i sig selv tjente som en gavnlig Ballast. Og han paa sin Side lod sig altid overvinde, hvor den sande Missionsaand gennem Prip tvang ham til at slippe sine Theorier. Og saa gik han helt med — ikke kritisk nølende som den, der var bange for at sætte sin Avtoritet paa Spil ved noget, der maatte tage sig ud som et Vovestykke.

Man vil forstaa, hvilken umaadelig Vinding det var for den unge »Østerlandsmission« at faa en saadan Mand med — ja faa ham til at gaa i Spidsen. Var der noget, der ellers i Samtidens Øjne maatte tage sig ud som »*Missionsromantik*«, saa var det dette at tage fat paa en dansk Muhammedanermmission, ja — som det efterhaanden klarede sig — at begynde den inde i den syriske Ørken. Unge uerfarne Forkæmpere for en saadan Tanke vilde

altid have mødt Mistro i den Retning. Men nu behøvede man blot at henvise til, at Vilh. Sørensen stod som Lederen; det var nok til at afvæbne enhver Indvending af den Art. Bedre Kavtjonist kunde Sagen ikke faa.

Han, der tidligere havde betragtet *Muhammedanermissionen* i vor Tid som noget ganske haabløst, havde ladet sig tvinge af Missionsaanden i Einar Prip til at tro fuldt og fast paa; at her var det Herren selv, der førte an. Og det blev da netop Muhammedanerspørgsmaalet, der kom til at optage ham mere og mere. Han blev en af de første herhjemme, der saa og udtalte, at Muhammedanermissionens Tid var inde — en Opfattelse, der nu er almindelig godkendt indenfor Missionens Verden.

Og saa blev han den virksomste Støtte for Muhammedanermissionen i Almindelighed og for den danske i Særdeleshed. Da Einar Prip saaledes den 9. Januar 1903 i Jerusalem havde ordineret Missionær *Høyer* til at tage et Missionsarbejde op i Sydarabien, og der i den Anledning rejste sig Protester herhjemme, var det Vilh. Sørensen, der imødegik disse saa fordomsfrit og djærvt, saa klart og overbevisende, at de forstummede med det samme.

Men vi maa tilbage til Mødet mellem Vilh. Sørensen og Prip. Denne sidste var ikke mindre glad for det end den første. Han takker ham i et Brev hjærtelig for al Venlighed og Kærlighed, han har mødt, som for gode og praktiske Raad, han har faaet, og føjer til: »Jeg tager det altsammen som Tegn paa Gud Faders store Naade, som har fulgt mig al min Tid«.

Et af de praktiske Raad, han fik, var dette: »*Ingen fast Organisation* foreløbig; først Venner af Sagen«. — Det blev fulgt og har i høj Grad præget Østerlandsmissionen lige til denne Dag. Den har aldrig haft nogen synderlig Organisation, men har slaaet sig ud paa at skulle bæres udelukkende af sine Venners Kærlighed i fri Tilslutning — og er heller aldrig bleven skuffet. — Men naturligvis maatte der snart bringes en Forbindelse i Stand mellem de forskellige Kredse af Venner.

Da Einar Prip havde rejst omkring og holdt Møder i en Række Menigheder — deriblandt ogsaa i Husby — og allevegne havde fundet Tilslutning, nærmede Tiden sig til, at han skulde drage ud paa Missionsmarken. Spørgsmaalet blev nu, under hvilke Former hans *Udsendelse* skulde foregaa. Han selv vilde helst betragte sig som Udsending fra hele den Kreds af Menigheder, der havde ønsket at være med som »Andelshavere«. Og dette gav han Udtryk deri, at han indbød alle de paagældende Præster til som Repræsentanter for deres Menigheder at komme tilstede ved Udsendelsesmødet, som skulde holdes i Svendborg 10. Marts 1898.

Men hvem skulde her føre Ordet? Det var naturligt, at Einar Prip selv og hans Fader talte. Men ingen af dem kunde ret vel gøre det paa samtlige Menigheders Vegne.

Her forstaar man, at Einar Prips Tanker straks maatte vende sig mod Pastor Sørensen, men at han tillige var bange for at være paatrængende ved at bede ham tage Ordet. Han havde været venlig og kærlig mod ham; men var det at vente, at han — den fremragende Missionsavtoritet — kunde og vilde stille sig i Breschen og sige god for Prips Forehavende, som det vilde blive Tilfældet, om han paatog sig at holde den egentlige *Udsendelsestale*. Vilde det ikke være at misbruge hans Godhed, om man bad ham derom? — Det kneb da ogsaa for Prip at komme frem dermed i sit Brev til Pastor Sørensen om Udsendelsesmødet. Men ved den for ham ejendommelige harmløse Blanding af Skælmeri og Alvor lykkedes det ham at faa det »listet« ind. Han begynder med blot at ønske, at Pastor Sørensen vil komme til Stede ved Mødet. Derefter hedder det: »Hvis det ikke er til for megen Besvær, saa tag Præstekjole med!« Og endelig, efter at han har talt om Nattelogi o. l., kommer det egentlige: »Vilde De være meget ked af det, dersom jeg bad Dem om at tale ved Gudstjenesten i Kirken den Dag? Jeg véd ikke nogen, jeg hellere vilde have til det. — Bliv nu ikke ked af det! Jeg vilde saa

VILH. SØRENSEN og EINAR PRØP.
(Vedbygaard, Sommeren 1907.)

nødig være paatrængende.« — Og han fik da ogsaa et kærligt og beredvilligt Ja.

Saa kom *Udsendelsesmødet i Svendborg*. Ved Guds-tjenesten i Kirken holdt Vilh. Sørensen den egentlige Udsendelsestale over Rom. 15., 22.—29., idet han særlig dvælede ved Slutningen: »Jeg véd, at naar jeg kommer til Eder, skal jeg komme med Kristi Velsignelses Fylde.«

Om Aftenen var der en *Sammenkomst* mellem de indbudte Menighedsrepræsentanter i Einar Prips Hjem, hvor det blev drøftet, hvorledes man skulde indrette sig for at holde Forbindelsen vedlige mellem den unge Missionær og hans Venner i Hjemmet som mellem disse indbyrdes. Man enedes om, at der skulde slaas saa lidt som muligt fast — ikke engang et Navn for den nye Mission vilde man bestemme —, men at man blot vilde nedsætte *et Udvalg* til at »tage sig af Sagen«.

Som første Mand i dette laa det lige for at tænke paa Vilh. Sørensen. Men atter her maatte E. Prip og hans Fader nøle, før de fik fremsat deres Ønske i den Retning: Kunde man lægge det paa ham, forlange af ham, at han ikke blot skulde assistere ved den nye Missions Fødsel, som han nu havde gjort, men ogsaa antage sig den nyfødte for som dens Fosterfader at sørge for dens Opdragelse? — Jo, man vovede det. Og Pastor Sørensen tog med Glæde mod Hvervet. Han blev altsaa Missionsens *Formand* og Leder fra samme Dag, den blev til.

Saa snart man nu skulde til at virke for »Sagen«, viste det sig fornødent at finde *et Navn* til den. Allerede i et Brev af 28. Marts 1898 fra Formanden til den nybakte Sekretær hedder det: »En Vanskelighed er det, at vi ikke har et Kendingsnavn for den hele Sammenslutning, og at vi let ved at fastslaa ét lægger en Sten i Vejen for den fremtidige Udvikling, der maaske kan gaa ad et helt andet Hold. Jerusalemmissionen, Muhammedanermision osv. Bedst var vel noget med Østerland, Orient o. lign., der nu engang leder Tanken hen paa de bibelske Egne og Folk. Tyskerne har nylig lavet en »deutsche Orientmission«. Men »Orient« mission er udansk

og ikke forstaaeligt uden Forklaring for jævne Folk. Og „Østerlandsmission“? Ja, tænk nu over det!« — Det er første Gang, Ordet »Østerlandsmission« er bleven nævnet. Som det sig hør og bør, var det Faderen, der kom til at give Barnet Navn.

Paa samme Maade var han hele Tiden siden herhjemme *Sjælen i alt*, hvad der skete fra Ledelsens Side. Det er vel for meget at sige, at alle Initiativer udgik fra ham. Han var altid villig til ogsaa at lytte til andres Planer og Forslag. Men intet er ført ud i Livet uden at være prøvet og mere eller mindre præget af ham. Der er lige til 1911 ikke holdt et eneste større Fællesmøde for Østerlandsmissionen, uden at han har været tilstede som den ledende og i de allerfleste Tilfælde som en af Hovedtalerne. Og desuden har han talt ved utallige mindre Møder for Sagen rundt omkring i Landet.

Men ligesom han ved sit Navn og sit Arbejde har været en mægtig Støtte for Sagen herhjemme, har han ved sin Indsigt og sine Raad været en uvurderlig Hjælp for Arbejderne paa Missionsmarken.

Da Einar Prip saaledes kort før sin Hjemrejse i Foraaret 1900 stod vaklende overfor et Tilbud om at overtage en større Ejendom paa Karmel for at begynde et Missionsarbejde dér, var det ganske særlig ved Formandens Betæneligheder, han blev holdt tilbage og saaledes blev ved sin første Plan om at søge en Vej til Beduinerne.

Derimod havde Tanken om at knytte *en Læge* til Østerlandsmissionen lige fra første Færd en varm Ven i Pastor Sørensen. Han glædede sig hjertelig, da *Dr. Fox Maule* meldte sig, og var Sjælen i alle Overvejelser over, hvorledes et Samarbejde mellem ham og E. Prip kunde komme i Stand.

Da senere under Fox Maules Ophold i Damaskus Vejen aabnede sig ud i Ørkenen, idet den irske Mission ønskede at trække sig tilbage, lod han alle sine theoretiske Betæneligheder derved overvinde og hilste den aabnede Udsigt med Glæde som et klart Vink fra Mis-

sionens Herre om, at det var »rigtigt nok endnu«. Der blev jo derved Mulighed for at begynde en *Lægmission i Ørkenen*, hvortil Sygeplejersken *Frk. Laursen* da ogsaa snart meldte sig som en værdifuld Hjælp.

Det betydelige *Skolearbejde*, som samtidig blev lagt paa den unge Mission, var han til at begynde med noget bange for. Men efterhaanden kom han til at tillægge det netop særlig stor Betydning. Og han betragtede det derfor som en stor Gave til Ø. M., da *Frk. Johanne Svanenskjold* meldte sig og „*Kvindelige Missions Arbejdere*“ tilbød at ville underholde hende som sin Udsending i Ø.-M.s Tjeneste. Han var K. M. A. hjertelig taknemlig og varmt hengiven for det derigennem udviste ægte Søstersind, som ogsaa sidenefter satte Frugt paa lignende Vis ved *Frk. Marie Hansens* Udsendelse i Ø.-M.s Tjeneste. Ligeledes glædede han sig meget, da *Alf. Nielsen* tilbød sig som Arbejder.

Til alle disse Missionærer stod Pastor Sørensen i et varmt og hjerteligt *personligt Forhold*. Han var utrættelig i at tænke for dem og give dem Raad og Opmuntringer gennem udførlige Breve. Opmuntringerne kunde ogsaa komme i Form af skarpe Tilrettevisninger, naar han mente dette fornødent. Men det var som en Fader, der tugtede. Kærlighedens Baand brast aldrig derved. Og ganske i samme Forhold til ham kom ogsaa de herhjemme, der gennem Østerlandsmissionen blev ført i nærmere Samarbejde med ham. Husby Præstegaard var Østerlandsmissionens *Hjem*. Man kom der med samme Tryghed og blev modtagen med samme uforbeholdne Hjertelighed, som var det ens eget Barndomshjem.

Den 9. Februar 1908 havde Vilh. Sørensen den store Sorg at *miste sin elskelige Hustru*. Hun havde i de sidste Aar været meget skrøbelig, men forstod forunderlig at mande sig op for ikke paa noget Punkt at hindre sin Mand i hans Arbejde, som hun omfattede og fulgte med stor Interesse og Kærlighed. Hendes stille, milde og fordringsløse Væsen var inderlig velgørende for alle, der kom i Berøring med hende, og da

særlig for dem, der nød godt af Gæstfriheden i hendes Hus. — Hendes sidste Levetid blev meget besværlig for hende. I over 6 Uger kunde hun ingen Næring tage til sig. Saa Døden kom som en Befrielse for hende og som en Bønhørelse for hendes nærmeste.

Alligevel maatte hendes Bortgang være et haardt Slag for hendes Mand. Hun havde i saa mange Maader været et Midtpunkt i hans Liv — trods sin Svaghed den, hos hvem han bedst kunde finde Hvile og hente Opmuntring. *Savnet af hende* mattede og bøjede ham kendelig, selv om han, hvad aandelig Ydeevne angik, syntes lige frisk og stærk. Fra hendes Dødsstund af længtes han egentlig kun efter selv at »faa Hjemlov«. Det betød ikke, at han tabte Interessen for sit Arbejde. Tværtimod! Han satte netop snarere alt ind paa at »beskikke sit Bo«, blive færdig til at bryde op. Og rent menneskelig talt kan der vistnok være Grund til at tro, at han gennem denne forcerede Kraftudfoldelse kom til at slide sig tidligere op.

Han havde dog endnu en stor Oplevelse tilbage — noget af det, der i ydre Henseende skulde synes at være det indholdsrigeste i hans Liv.

I Slutningen af Februar 1909 tiltraadte han nemlig sammen med tre yngre Præstevener en *Rejse til Østerland*. En saadan Tur havde han længe ønsket sig; men han havde ikke tidligere for Alvor kunnet tænke derpaa — dels af Hensyn til Bekostningen, dels og fornemmelig, fordi han ikke vilde forlade sin Hustru for saa lang en Tid. — Nu var den sidste Hindring falden bort. Og der blev ogsaa Raad for den første.

En Maanedstid efter Fru Sørensens Død indtraf 10 Aars Dagen for Østerlandsmissionens Stiftelse. Den blev fejret ved et større Møde i København. Og nu opstod der indenfor Vennernes Kreds Lyst og Trang til at give den gamle Formand et synligt Bevis paa, hvor meget man skønnede paa hans Arbejde. Ad rent privat Vej samledes der Underskrifter paa en *Takadresse* til ham og Bidrag til en Pengegave, der skulde tilstilles ham til fri Disposition, idet man dog antydede Mulig-

heden af, at den kunde tjene som Bidrag til en Østerlandsrejse. — I Begyndelsen af Februar blev denne Adresse, der havde faaet 219 Underskrifter, tilligemed Pengegaven, der var bleven ret betydelig, overrakt Pastor Sørensen. Men han havde forøvrigt allerede da faaet tilstaaet Understøttelse til Rejsen af Carlsberg-fondet.

Det var ikke tidligere faldet i hans Lod at gæste andre fremmede Egne end vore nordlige Nabolande. Nu skulde han ikke blot gennemfare Evropa helt mod Syd, men ogsaa se lidt af to fremmede Verdensdele. Turen gik nemlig over Verona, Venezia og Triest til Ægypten med Besøg i Kairo og Omegn. Derfra over Jaffa til Jerusalem, op igennem det hellige Land med Samaria, Karmel og Tiberias til Damaskus. Besøg paa Missionsmarken i Kalamun og tilbage over Damaskus, Bejrut, Syditalien med Neapel og Rom og gennem Tyskland til Hjemmet, som han naaede i Begyndelsen af Juni.

Man forstaar, hvilke Tillokkelser en saadan Rejse maatte indeholde for den kundskabsrige Mand med den livlige Interesse og stærke Virkelighedssans. Den blev ham ogsaa til Berigelse, men samtidig noget af en *Skuffelse*, idet han følte, at han var bleven for gammel til slig en Færd. Saa let, det ellers var for ham at tumle de fremmede Sprog paa Papiret, lige saa svært faldt det ham at tale dem og opfatte dem, naar de blev talt, hvortil en let Tunghørighed ogsaa bidrog. Dette blev ham en trykkende Hindring i ret at trænge ind i meget af det, der mødte ham paa Rejsen.

Men han naaede dog det hellige Land, hvorfra han gav nogle meget livfulde Skildringer i Østerlandsmissionens Blad. Og — fremfor alt — han naaede til sit kære *Kalamun* — til at se sine Venner — sine Børn paa deres rette Plads, midt i deres Gerning — se alle Stederne, som han saa ofte havde søgt til med sine Tanker, og de indfødte i Landet — Medarbejderne og de andre —, som han jo ogsaa paa Forhaand kendte saa godt. Overalt blev han modtagen med Ærbødighed

og Hædersbevisninger som Missionens ærværdige Overhoved, hvad der glædede ham meget, fordi det viste ham, at det Arbejde, han selv havde skænket saa mange af sine bedste Kræfter, blev paaskønnet derude.

Allermest glædede han sig dog, da han var naaet hjem igen til sin hyggelige Præstegaard. Det var for ham bedre, syntes han, at være Østerlandsmissionens Vært end dens Gæst. Og den Glæde fik han i Sommeren 1910 i saa rigt Maal som næppe nogensinde før. Hans »Børn« i Østerlandsmissionen flokkedes om ham i Husby Præstegaard baade før og efter Missionens Aarsmøde, som da holdtes i Odense. Det blev som *en Slutningsfest* for ham; thi det Møde skulde blive det sidste af den Slags, han kom til at deltage i.

Sygdom og Død.

VINTEREN 1910—11 tog stærkt paa Vilh. Sørensens Kræfter. Allerede i Oktober fik han en alvorlig *Bronchitis*, der nødte ham til at holde sig inde i flere Maaneder, saa han kun kunde tage ud i lukket Vogn. Men inden Døre arbejdede han med Jernflid paa sin Bog, »*Missionens Motiv, Maal og Midler*«, hvad der sikkert ogsaa maatte slide paa Kræfterne. Til Afskeds mødet for Dr. Fox Maule og Frk. Laursen, der holdtes i København 12. Januar, maatte han melde Afbud. Derimod kunde han ikke modstaa Lysten til at tage til København til *Alfr. Nielsens mundtlige Examen*, der skulde holdes ved Universitetet den 31. Januar, og hvor han skulde fungere som Censor. Han havde megen Glæde deraf, men kom i høj Grad medtagen hjem fra Rejsen. Alligevel fortsatte han med om muligt endnu større Iver sit rastløse Arbejde dels med at gøre sin Bog færdig og dels med alt det øvrige, han havde hvilende paa sig. Det var ogsaa, som han selv følte, at det bar henimod en Sprængning. I flere af hans Breve fra den Tid til Østerlandsmissionens Sekretær kom der i hvert Fald bestemte Hentydninger i den Retning.

Den 16. Marts 1911 *døde hans Søster* ganske pludselig og uventet uden nogen videre forudgaaende Sygdom. Det gjorde et meget stærkt Indtryk paa ham — egentlig mere end hans Hustrus Død —, fordi det kom saa uforberedt. Og nu havde han slet ingen nærstaaende at støtte sig til i Sorgen. Søsteren havde været meget for ham. I sin Ligtale over hende skildrede han hende træffende som en af de Blomster, der trives bedst i

Skygge. Hun ragede ikke frem ved ydre Egenskaber, var stille og tilbageholdende. Men lærte man hende nærmere at kende, fandt man hos hende et trofast og kærligt Sind, der gerne vilde gøre det saa godt som muligt for andre. Broderen elskede hun. Hans Venner var ogsaa hendes.

Hun havde ønsket at blive *begravet* hos Forældrene paa *Vivild Kirkegaard*. Og herhen vilde han naturligvis for enhver Pris selv føre hende tiltrods for sin Skrøbelighed og for, at det i de Dage var et raat og koldt Vejr. Ved et Uheld blev Kisten med Liget forsinket paa Jernbanen, saa den kom for sent til den for Begravelsen fastsatte Tid. Og Pastor Sørensen maatte gaa og vente i en forpint og opreven Sindstilstand — blev baade legemlig og sjælelig forkommen.

Det var denne Ligfærd, der fik Buen til at bryde. Under Hjemrejsen i Aarhus fik han det første *Anfald af den Apoplexi*, der skulde lægge ham i Graven. Det kom som et Nervechoc, der gennemrystede ham; men han gennemførte dog Rejsen til Hjemmet. Da han naaede hertil, var han imidlertid saa daarlig, at han maatte gaa til Sengs. Og fra den Tid af var han Patient. Han kom vel nok oven Sengen igen i Løbet af de første Maaneder. Kunde baade læse lidt og skrive lidt. Men Skrøbeligheden blev ved at vise sig paa forskellige Maader. Snart var det Øjnene, snart Benene, der svigtede. En stor Trøst og Oplivelse for ham i den Tid var det, at han havde Alfr. Nielsen hos sig. Ligeledes havde han det Held at faa som vikarierende Medhjælper en ung, tjenstledig Kapellan, Pastor H. Petersen, som han var glad ved.

Saaledes gik det nogenlunde for ham i den første Tid. Men den 19. Juni fik han et meget *heftigt Anfald*, ved hvilket han faldt ud af Sengen, saa han kort efter blev funden paa Gulvet i ganske hjælpeløs Tilstand, lammet paa venstre Side, højre Øje og paa Tungen, saa han kun med stort Besvær kunde tale. Og nu kom der i de 5 Maaneder til hans Død en særlig *svær Tid* baade for ham selv og for hans Omgivelser. Han var vel i det væsentlige klar, men havde dog enkelte Vrang-

forestillinger, der gjorde det meget vanskeligt for dem, der skulde pleje ham. Pastor Petersen, Alfr. Nielsen og begge Husets Piger ofrede sig med stor Trofasthed og Kærlighed for ham baade ved Dag og ved Nat. Men han ønskede stadig Forandring. En Tid havde han en uddannet Sygeplejerske i Hjemmet. Saa lod han sig lægge ind paa Odense Sygehus i nogle Uger for atter igen at vende tilbage til Hjemmet.

Efterhaanden som det lakkede mod Enden, faldt der dog mere Ro over ham. Freden og Kærligheden gennemstraalede hans Væsen. Og han *døde* blidt og stille *Torsdag Morgen den 16. November 1911* — nøjagtig 8 Maaneder efter Søsteren.

Straks da han havde faaet det første Anfald af Sygdommen, ventede han, det vilde blive Døden, og tænkte da paa at faa ordnet sine timelige Sager før den store Rejse. Hidtil havde Søsteren jo været den, paa hvis Fremtid han skulde tænke, og hun havde været hans eneste Arving. Nu trængte hun ikke mere til den Arv. Derfor ønskede han at disponere over den paa anden Maade. Han fik gjort *Testamente*, hvorved han tildelte forskellige af sine paarørende — Slægtninge, Venner og Tjenestefolk — visse Summer eller Livrenter, men iøvrigt indsatte *Østerlandsmissionen* som sin *Universalarving*. Dennes Fremtid optog ham nu ogsaa paa anden Maade. Han udkastede udførlige Planer til *en ny Organisation* for den, som netop stod paa Dagsordenen, dikterede lange Betænkninger over dette Spørgsmaal til sine Omgivelser og drøftede det indgaaende med Alfr. Nielsen og Missionens Sekretær.

Forventningen om snart at skulle gaa bort fyldte ham med inderlig Glæde. Det kom jo til at trække ud. Men hans *dybeste Længsel* blev ved at dreje sig om det samme — at maatte *komme hjem* uforskyldt ved Guds Naade. Det var baade rørende og opbyggeligt at høre ham med sit besværlige Mæle ligge og tale om denne sin lyse Udsigt.

En af hans nærmeste Venner, Handelsgartner *Carl- sen-Skiødt* i Odense, der kom meget til ham under hans

Sygdom baade i Husby og Odense, har optegnet nogle Træk fra den Tid, som her tilsidst skal gengives:

»Noget af det, som var saa svært for Pastor Sørensen under hans sidste Sygdom, var Tanken om, at han aldrig fik sin tidligere *Arbejdsevne* tilbage. Allerede efter de første Anfald i Marts, som han dog kom saa vidt over, at han kunde færdes noget ude, ogsaa gaa ene ved en Stok, følte han Trykket: »Jeg sidder som i Mørke.« Synsnerven var beskadiget, og han kunde kun med stort Besvær læse. Men det hindrede ham ikke i at tage ud for at bringe Trøst til et Hjem i Sognet, hvor Sorgen var til Huse. Han sparede ikke sig selv, hvor han kunde være til Hjælp eller Velsignelse.

I den trange Tid efter det svære Anfald fandt han megen Trøst i *Paul Gerhardts Salmer*, f. Eks. i den, der begynder: »Ich bin ein Gast auf Erden«. Han kunde blive ved at gentage et Vers som dette:

»Ich habe mich ergeben
In gleiches Glück und Leid.
Was will ich besser leben
Als solche grosse Leut'?'
Es muss ja durchgedrungen,
Es muss gelitten sein!
Wer nicht hat wohl gerungen,
Geht nicht zur Freud' hinein.«

En Dag, da han var særlig forknytt, bad han om at faa sunget: »Eja min Sjæl ret inderlig sig fryder.« Og han fik tysset paa sin Sjæl ved de skønne Ord i Salmen:

»Men du, bered mig, Herre Christ, at vente
Den store Morgen, naar du vist vil hente
Fra Taaredalen og fra Jordekvalen
Mig hjem til Himmerig til Frydesalen.«

En anden Dag sagde han: »Jeg forstaar bedre og bedre det Udtryk »den arme Jord«, »vi arme Mennesker«. Og Gang paa Gang kom det frem som hans egen Bekendelse: »Jeg har ene og alene *Guds Barmhertighed* at bygge paa.«

Skønt var det at høre ham sige engang, da det blev sagt, at vi syntes, vi saa daarlig kunde undvære ham: »Hernede kan vor Plads let udfyldes, ogsaa min. Anderledes er det i Himlen; der er der ingen, der kan *udfylde min Plads*; tager jeg den ikke, saa bliver den tom.«

Fire Dage, før han døde, fik han et Tilbagefald og blev bevidstløs. Man ventede stadig Døden. Men Dagen før han fik Lov at gaa hjem, vendte Kræfterne noget tilbage, og han tog lidt Næring til sig. Det var Lampen, som blussede op, før den ganske slukkedes. Han kunde kun hviske enkelte Ord. Men med sin lille, magre højre Haand, den eneste, han kunde bevæge, klappede han mig og hviskede: »Hils, hils!« De Ord gjaldt ikke blot mig og mine kære. Kunde han have faaet det frem, saa vilde han have sagt: »Hils alle mine kære Venner!« Var der nogen, han atter og atter huskede paa under sin Sygdom, saa var det hans Venner. Han glemte ingen af dem.«

Begravelsen.

VED AFTENSTID Tirsdag den 21. November skulde Pastor Sørensens Lig føres fra Hjemmet op til Kirken. I den Anledning samledes Sognets Beboere og nogle af Vennerne fra Omegnen, ca. 150 Mennesker, i Præstegaarden, hvor der afholdtes en Højtidelighed.

Efter at Salmen »O Gud ske Lov, det hjemad gaar« var sunget, holdt Gartner *Carlsen Skiødt* følgende Tale:

»Naar vi i denne Aftenstund slaar Kreds om vor kære, hensovede Ven her i hans Hjem, saa er det jo for at bringe ham det sidste, vemodige Farvel. Om et Øjeblik bæres han ud, og Hjemmets Dør lukker sig bagved hans Kiste.

Til dette Farvel, som er saa svært at faa sagt, fordi det taler om, hvad vi har mistet, føler jeg en dyb Trang til at føje mit Hjertes inderlige Tak for alt, hvad jeg og mine har modtaget i dette Hjem igennem de henrundne Aar, for den aandelige Berigelse, det var at komme her, og for det trofaste Venneforhold, der rækker op imod 30 Aar, og som aldrig har haft en Brist.

Og jeg ved, her staar jeg ikke ene, vi er mange, ikke blot ud over vort Land, men ud over vort Lands Grænser, som takker Gud for, hvad han gav os i vor kære Pastor Vilh. Sørensen. Han var af den Slags Mennesker, at jo bedre man lærte ham at kende, desto mere holdt man af ham, man kunde ikke andet. — Ja, hvor var han trofast, kærlig og god imod sine Venner; han var Vennen, som ikke sveg.

Det var dog ikke blot for Vennekredsen, at han

blev saa meget og fik saa stor Betydning, men i den danske Kirke og Menighed har hans Arbejde sat sine dybe Spor, og naar Kendskabet og Kærligheden til Hedningemissionens Arbejde er vokset saa stærkt frem herhjemme i den sidste Menneskealder, saa skyldes det i høj Grad ham, vor kære Ven, og det, han fik Lov at udrette i Tale og Skrift.

Om en af de store Skikkelser i Guds Riges Historie er der sagt: »En Kristmand, en Korsmand, en Kongemand saa hold, der ikke tjente for Ære og Sold.« Det synes jeg, kan ogsaa siges her. Var der noget, der var langt fra vor Vens Tanke, saa var det dette at arbejde for »Ære og Sold«. Med sin skarpe Tanke og sit klare Blik saa han, bedre end andre, sit Arbejdes Mangler og Brøst, og naar vi syntes, at *han* saa daarlig kunde undværes i Arbejdet, og *vi* saa daarlig kunde undvære ham, saa kunde han stille og ydmygt sige: jo, hernede kan vor Plads let udfyldes — ogsaa min.

Under hans sidste svære Sygdom, hvor alt Arbejde maatte hvile, blev det ofte trangt for ham, der havde sit Arbejde saa kær, at maatte ligge ganske stille og uvirksom hen. Det var med underlig Vemod, han ved Tanken om sin hjælpeløse Tilstand engang gentog Herrens Ord til Peter ved Tiberias Sø: »Da du var ung, bandt du selv op om dig og gik, hvorhen du vilde, men naar du bliver gammel, skal andre binde op om dig og føre dig derhen, hvor du ikke vil.« Men i saadanne Timer kunde han ogsaa lægge sig i sin himmelske Faders Haand, og der fandt han Hvile.

Vi har et dejligt Ord af vor Frelasers Mund — en rig Forjættelse i en af hans Lignelser. Jeg tænker paa det Sted (Luk. 12., 6), hvor han drager en Sammenligning mellem Menneskene og Smaafuglene — Spurvenerne — der hopper om paa Vej og Gade, og hvor han saa følger til: »ikke een af dem er glemt af Gud.« Vor kære Ven, som nu hviler her, var heller ikke glemt af Gud. Den Herre, han havde tjent, var ogsaa med ham i den sidste svære Tid, og gennem det altsammen gjorde han i Naade sin gamle Tjener rejsefærdig.

Den allersidste Tid blev som en mild og stille Efteraarsdag; Stormen havde rusket i Træets Krone, og nu faldt Blad for Blad — det var Løvfaldstid —, men der var Sollys fra Guds Himmel over det alt sammen.

En af hans kæreste Salmer var Kingos gl. Aften-salme (Nr. 71), og særlig det sidste Vers gentog han ofte: »Sov da, sov i Jesu Arme, viger alle Verdens Larme, jeg er i min Jesu Skød; han mig skal af Mørket føre, han min sidste Søvn vil gøre salig, rolig, sagte, sød.« Dagen før han døde, sad jeg ved hans Seng; han var ved fuld Bevidsthed, men kunde ikke tale mere, kun hviske nogle faa Ord. Det saa ud til, at det gik imod Aften, og jeg talte da lidt til ham om Hjemmet i Guds Rige, hvor Jesus har beredt Plads for alle sine Venner, og hvor vi, der holdt af hinanden hernede, faar Lov at mødes paany. Da gik der en lysende Bevægelse over hans Ansigt, og da jeg lagde Øret til hans Mund, hviskede han Ordene: »Han mig skal af Mørket føre, han min sidste Søvn vil gøre salig, rolig, sagte, sød.« Det var nogle af de sidste Ord, vor kære Ven fik Lov til at hviske her paa Jord. Jesus Christus, han, der har det lydhøre Øre, hørte hans Bøn og sendte sine Engle ud for at hente den gamle, trætte Tjener hjem til Hvilen i hans Rige; den sidste Søvn blev salig, rolig, sagte, sød.

Men over dette Farvel, som vi, der staar med Savnet og Sorgen i vore Hjerter, nu maa bringe vor kære, trofaste Ven, lyser det store Evighedshaab. Det er ikke Døden, som taler det sidste Ord, ser det end saadan ud; nej, det er Jesus Christus, Livets Herre, som taler tilsidst, taler, naar alt andet og alle tier; og det er ham, der da kalder paa sine Venner, og de gaar ind til Herligheden i hans Faders Rige.

»Ikke een af dem er glemt af Gud«, — det er heller ingen af os, som staar her i denne Stund. Jesus har lovet, at alle dem, som ikke skammer sig ved ham, men vil vedkende sig ham hernede, vil han vedkende sig i sin Faders Rige. Han glemmer ingen af sine Venner, han vil huske paa os, naar Dødens Skygger lægger sig over vort Øje, og han vil huske paa os paa Op-

standelsens store Dag, den Dag, da det fremfor alle andre Tider og Dage skal kendes, at Jesus Christus er Livets Herre, og at de, som gav sig i hans Følge, blev ikke skuffede, og paa den Dag da mødes Ven igen med Ven for Herrens Ansigt.

Derfor, trods Sorgen og Savnet, men med det evige Herlighedshaab foran os, bøjer vi vort Hoved i denne Stund og takker Gud for, hvad han gav os i og ved vor kære Ven, vi takker for Samlivet, for det trofaste Vennesind, for Minder, ja, for Alt; men mest takker vi, fordi vi tør tro: ikke een er glemt ef Gud. O Gud ske Lov! Amen!

Derefter talte den afdødes Nabopræst og nære Ven, Pastor *Tolderlund Hansen* fra Sandager, ud fra Hebr. 13, 7.—8. paa følgende Maade:

»Naar vi i Aften for tredie Gang i Løbet af disse Aar samles her i Hjemmet om en Kiste, er jeg vis paa, at det for manges Vedkommende er med dyb Vemod og med en stærk Følelse af, at der fra nu af vil være en stor Forandring i vort Forhold til Husby Præstegaard og det ikke blot for os, der var Pastor Sørensens Venner, men ogsaa for dem, der hørte til hans Menighed. Han var en Vejleder, som forkyndte uforfærdet det, han følte i sit Hjerte, var Guds Tale til ham selv, og jeg kan ikke tro andet, end der for mange vil i kommende Dage stige mange Minder om Ord fra hans Mund, der bragte Bud fra Gud til dem. Som en af hans unge Venner og stadige Gæster i dette Hjem føler jeg en stor Trang til her ved hans Kiste at sige en inderlig Tak for, hvad han i disse Aar har været for mig og mine. Jeg kan med Sandhed sige, at mit Liv her paa Egnen vil i nogen Maade føles anderledes nu, jeg ikke har ham, det var trygt at vide ham saa nær, fordi han var saa klog og kærlig en Vejleder. Det var jo ikke blot med Hensyn til Hedningemission og Østerlandsmissionen, hvor det var saadan, at man vanskeligt kunde være her, før han faa Minutter efter, at man var

kommen, førte den Sag paa Bane. Med Overvejelser om et og andet Spørgsmaal, om Vanskeligheder eller Glæder. Men ogsaa som Raadgiver i saa mange andre Ting vil vi savne ham. Dem, han var kommen til at holde af, var han ualmindelig trofast imod, vor Gerning, vort Hjem, vore Børn omfattede han med stor Kærlighed. Derfor vil vi møde hinanden med det Ord: »Kommer Eders Vejledere i Hu, som have forkyndt Eder Guds Ord«, og vi føler, vi har Grund til at føje det næste til, »idet I betragter deres Vandrings Udgang, saa efterligner deres Tro«. Det var ofte tungt at se Pastor Sørensen i hans sidste Sygdom, som angreb baade Legeme og Sind, men der var en Ting, der gjorde os godt, det var at være Vidner til, hvordan han gerne vilde trøstes af Guds Trøst og bæres af Guds Kraft, og det fik vi jo Lov at se, at Gud i Naade hjergede ham godt hjem til sig ud af Striden hjem til Freden. Det siger vi Gud Fader Tak for. Men jeg føler ogsaa Trang til her inden Opbruddet fra Hjemmet paa Vennernes Vegne at sige Dem Margrete og Dem Mariane vor kærlige Tak for, hvad De har været for vor gamle Ven. Vi ved godt, det var en svær Tid, hvor Deres Kræfter blev tagne saa stærkt i Brug, men det skal være Dem nu bagefter en Trøst at vide, at han trængte saa meget til Dem og skønnede paa, hvad De var for ham, og Gud skal ogsaa have Tak for, at han gav Dem Kræfter til at holde ud.

Man kan let, naar saadanne Mennesker gaar bort, som har betydet meget for en som Vejleder, faa en stærk og tyngende Følelse af det omskiftelige i Livet, saa lad ogsaa os, som føler ved denne Kiste, at vi tidt vil komme til at savne vor gamle Ven, føje det sidste til: »Jesus Kristus er i Gaar og i Dag den samme, ja, til evig Tid.« Ja, Gud ske Lov, at vi mødes som troende Mennesker i det, det er det, som staar under alle Omskiftelser, at Jesus Kristus er til evig Tid den samme, den vi kan bygge paa som Klippen, der ikke rokkes. Lad os ogsaa nu samle vore Hjerter i Bøn om, at den Herre og Frelser, som var trofast mod vor gamle Ven,

vi har mistet, ikke vil slippe os, men holde os fast i sin Naade. Amen!«

Endelig talte Kapellanen, Pastor *H. Petersen*, til Slutning omtrent saaledes:

I den hellige Skrift finder vi forskellige Billeder, hvori Herren eller Apostlene har skildret et kristent Menneskeliv. Apostlen Paulus bruger saaledes ofte Billedet af en Strid. Han skriver til Timotheus: »Strid Troens gode Strid, grib efter det evige Liv, hvortil Du er bleven kaldet, og hvorom Du har aflagt den gode Bekendelse i mange Vidners Nærværelse.« Naar jeg tænker paa Pastor Vilhelm Sørensen, saa synes jeg, at jeg ser for mig en saadan Troens Stridsmand under Korsets Banner. Der er forskellig Maade, hvorpaa Mennesker kan kæmpe. Mange kaster sig ud i Kamp blot for at kæmpe, uden at de egentlig bryder sig om at have noget at kæmpe for; uden Ideal, uden Maal, uden at have noget at samle sig om og samle sig for. Det fører i Længden kun til Tomhed og Utilfredshed. Vilh. Sørensen hørte ikke til dem. Andre finder deres Glæde i at kæmpe i det skjulte. De har ganske vist et Maal, noget, de vil opnaa, men de tør ikke aabent komme frem med det, drister sig ikke til aabent at vedkende sig det. Dem havde Pastor Sørensen heller ikke noget tilfælles med. Men saa er der igen Mennesker, der aabenlyst staar frem og kæmper for deres Sag, fordi de tør vedkende sig den baade for Gud og Mennesker. En saadan Aandens Stridsmand var Pastor Vilh. Sørensen. Han havde ikke blot Kræfter og Evne, 3: Myndighed til at drage Aandens Sværd og svinge det, men ogsaa Viljen dertil. Naar han talte, saa blev det hørt. For han havde et Livsmaal, noget han vilde give sine Kræfter og havde viet sit Liv til. En Troens Stridsmand under Korsets Banner, en, der vilde hjælpe andre til at finde Hjærtets Fred med Gud i Troen paa Vorherre Jesus Kristus og hans Kors. Derfor vandt han ogsaa et Navn. Ikke blot iblandt Mennesker, men først og fremmest det Navn at være Guds Medarbejder paa

hans Riges Udbredelse baade herhjemme og ude iblandt Hedninger.

Der er et andet Felt, hvor en Kristen kan komme til at kæmpe. Paulus minder et Sted om, »at vi maa igennem mange Trængsler for at komme ind i Guds Rige.« Her bliver der ogsaa Tale baade om Troen og Korset, men nu er det ikke længere noget, hvorom der blot skal tales for andre; nu bliver det et Menneskes egen Tro, der skal staa sin Prøve, nu bliver det et Menneske selv, der skal »tage sit Kors op og følge« Herren. Ogsaa her fik Vilh. Sørensen sin Strid. Det har været et svært Sygeleje for ham. Men derfor skal der ogsaa her i Aften lyde en Tak til Gud, at han har kaldt sin gamle Tjener hjem, at han fik Lov til at sove hen med Fred i Hjærtet, og at hans varme Hjærte og rige Kærlighed, som vi kendte hos ham og vidste boede dybest inde i ham, at den fik Lov til at vinde Overhaand og fylde ham og vidne om, hvad Guds Kærlighed og Naade kan virke i et Menneske, der vil tjene ham og tilhøre ham.

Og endelig skal der lyde en Tak til Pastor Sørensen fra os, der har faaet Lov til at være hos ham her i Præstegaarden, en Tak baade fra os, der er her endnu, og fra ham, der nu er ude i Syrien, men som i det sidste Aar havde fundet næsten som et Hjem og en Faders Kærlighed hos den gamle Præst i Husby.

Velsignet være Vilhelm Sørensens Minde! Amen!

Man sang saa Salmen »Nu hviler Mark og Enge«, hvorefter Toget under Klokkeringning satte sig i Bevægelse op til Kirken, der var smukt pyntet og oplyst. Medens Orglet præluderede, blev Kisten baaren ind og sat paa Plads foran Koret, hvorpaa Pastor *Tolderlund Hansen* bad en Bøn, inden man skiltes.

Næste Dag, den 22. November, Kl. 2 foregik Begravelsen. Den store Kirke var fyldt til sidste Plads af en Forsamling, der bestod hovedsagelig af Folk fra Omegnen, men ogsaa af en Del tilrejsende.

Efter Salmen »Der er en Vej« holdt Provst *Knudsen* fra Middelfart følgende Tale:

»Vor Herres Jesu Kristi Naade, Guds Kærlighed og den Hellig Aands Samfund være med Eder. Amen!

»De, som er plantede i Herrens Hus, skal blomstre i vor Guds Forgaard; selv i Alderdommen skal de bære Frugt, stærke og friske skal de vorde til at forkynde, at Herren min Klippe er oprigtig, og i ham er ingen Uret.« Saaledes staar der skrevet i Ps. 92., 14.—15., og det forekommer mig, at der i disse Ord er udtrykt netop det, som var ejendommeligt for den Mand, om hvis Baare vi her er samlet.

Som Regel gaar det vel nok saaledes med os Mennesker, og Præsterne danner ikke nogen Undtagelse herfra, at vor egentlige Livsgerning bliver øvet i den Tid, da vi staar i vor Manddoms bedste Kraft, og vi betragter det med Rette som en Lykke, om vi, naar vi bliver ældre, kan holde vedlige det, som vi i vor Manddomstid maaske byggede op. Det gik anderledes med Pastor Vilhelm Sørensen; jeg tvivler ikke om, at en saa ægte Natur, som han var, har øvet en god Gerning, hvor han har virket i sin Manddomstid, men alle, som har kendt den afdøde, vil vist være enige om, at det var i hans Alderdom, hans egentlige Livsgerning blev øvet, den Gerning, som han selv omfattede med sit varme Hjertes Kærlighed, og som har sikret hans Navn en hædret Plads i den danske Menigheds Historie, ja, har gjort hans Navn kendt langt udenfor vort Fædrelands Grænser: hans Gerning som Missionshistoriker og dernæst som Missionsleder.

Men denne Gerning kom jo ogsaa som Frugten af lang Tids Forberedelse og et stille, trofast Arbejde; jeg spurgte en Gang Pastor Sørensen, hvor længe han havde forberedt sig, før han traadte frem for Offentligheden som Missionshistoriker, og han svarede: i 20 Aar. Her har vi set af Kendetegnene paa den ægte Størhed, at den forbereder sig omhyggeligt og saa kan vente, til Guds Time er der; et andet Kendetegn paa

det samme er dette: at kunne udtrykke de største og de dybeste Ting paa den mest ligefremme Maade. Det er dette, der slaar en imøde i Pastor Sørensens sidste Bog, den han lige naaede at faa udgivet før hans Sygdom. Og vi forstaar saa ogsaa, at den Mand, der selv gik saa grundig tilværks, daarligt kunde finde sig i Dilettanteri.

»De, som er plantede i Herrens Hus, skal blomstre i vor Guds Forgaarde, selv i Alderdommen skal de bære Frugt, stærke og friske skal de vorde til at forkynde, at Herren min Klippe er oprigtig, og i ham er ingen Uret.« Disse Ord fra de gamle Dage kan ikke alene tjene til at karakterisere Pastor Sørensens Gerning, men de er tillige Udtryk for, hvad der var Hemmeligheden i denne Mands Liv. Han hørte til dem, der er plantede i Herrens Hus; denne Mand med den skarpe, klare Tanke og det varme, ærlige Hjærte var en dyb, kristelig Personlighed, der drog sin Næring af det evige Livs Kilder, af Ordet og Sakramenterne i den kristne Menighed. Det er en ægte kristelig Forkyndelse, der har lydt her i Husby Kirke, i den Tid Pastor Sørensen har været Sognepræst for Menigheden her; hans stadige Syslen med Guds Riges Kaar her i Verden kom sikkert ogsaa hans Præstegerning og særligt hans Forkyndelse tilgode; thi hvor meget end hans Tanker var optagne af Guds Riges Udbredelse i Hedningelande, saa glemte han ikke det Sogn, hvis beskikkede Præst han var; hvor gerne han end vilde, at de øde Vange maatte komme til at blomstre som en Rosengård, og Libanons og Karmels Glans maatte komme til at mødes i Straaledans ude i Hedningelande og særligt i Syrien, hvor hans Hjærtebarn, Østerlandsmissionen, har sin Arbejdsmark, saa laa det ham lige saa inderligt paa Hjærte, at Guds Rige maatte faa Fremgang her paa dette naturskønne Sted, hvor han havde sin nærmeste Virkekreds.

Man har et aandeligt Digt om et Træ, der staar ved Bredden af en Sø; Søens Vand holder stadig Træet friskt, og det vokser sig stort og kønt, saa at det kan

spejle sin Krone i Vandet ved dets Rod; men Træet bliver ikke stolt af sin Vækst og sin Skønhed, thi ved at spejle sig i Vandet, synes det selv, at det vokser nedad. Det forekommer mig, at der her er noget, som ogsaa kan faa sin Anvendelse paa vor bortkaldte Ven. Pastor Sørensen fik et kendt og anset Navn, men alle, som har kendt ham, vil vist sigé, at jo mere Anerkendelse der blev ham tildel, desto mere ydmyg blev han, desto dybere følte han sin Trang til Guds Naade og Barmhertighed i vor Herre Jesus Kristus. Derfor var der saa meget at lære af denne Mand, og skulde jeg for mit eget Vedkommende samle dette i faa Ord, da vil jeg gøre det med disse Ord af Sangen om Træet, der vokser ved Søens Bred: »Du dejlige Træ, du kære, paa dig vil jeg ofte se. Gud give, jeg maatte lære, hvad du mig saa smukt kan te: at vokse i eget Øje nedad med hver en Dag, at krone og at ophøje det vorder da Herrens Sag«. Amen!«

Man sang saa »Den store hvide Flok vi se«, hvorefter Pastor *Chr. Siegumfeldt* fra Lem talte saaledes:

»Den Tale er troværdig og al Modtagelse værd, at Kristus Jesus kom til Verden for at frelse Syndere, iblandt hvilke jeg er den største«. Saaledes skriver Paulus som gammel Mand til sin Discipel og Ven Timotheus (1. Tim. 1,15). Det er det Frelsens Evangelium, han har forkyndt for saa mange andre, vi her ligesom ser ham trykke til sit eget Hjærte. Ja, han trængte selv til atter og atter at tilegne sig det underfulde Budskab om Herrens Naade mod Syndere — han mere end nogen anden, fordi han var den største Synder af alle.

Dette »Jeg er den største« — hvor kan det ikke siges i forskellig Betydning! — Vi hører, at Herrens første Apostle ved selve det hellige Nadverbord Skærtorsdag Aften tvistedes om, »hvem af dem der maatte synes at være den største«. Hver især har vel villet have den bedste Plads ved Bordet og har ment sig værdig til den, ment, at han selv var den største i Værdighed.

Men da Jesus ved det samme Nadverbord sagde til Disciplene, at en af dem skulde forraade ham, saa hører vi, at de spørger ham hver for sig: »Det er dog vel ikke mig, Herre?« Ingen kunde tiltænke nogen anden end sig selv en saa skændig Handling. Ogsaa naar Talen var om Synd og Vanære, følte man sig selv som den største. Dette er saa betegnende; thi saaledes kan netop de største Modsætninger mødes i en Menneskesjæl; saaledes bliver der tilsyneladende de største Modsigelser i et Menneskes Bedømmelse af sig selv.

Paulus kendte ogsaa dertil. Han hørte jo i Sandhed til de store, ja de allerstørste, hvad Udrustning med aandelige Evner og Gaver angik. Han maatte selv mærke sin Overlegenhed. Og andre maatte mærke den — undertiden paa en noget haardhændet Maade. Saaledes skete det f. Eks i Antiochia, da Paulus traadte op mod Peter og Barnabas og de andre og sagde dem lige i Øjnene, at de hyklede. Eller tænk paa, hvorledes han sammenligner sig selv med andre, der forkynnder Evangeliet, og finder, at han kunde have flere Fortrin at rose sig af end de. Han siger rent ud om sig selv, at han har arbejdet mere end alle de andre. Derfor vil han heller ikke i noget være afhængig af Mennesker, men sætter sin Ære i sin Selvstændighed.

Dette viser, at Paulus selv vidste noget om sin aandelige Storhed. Men han føjer til om disse sine menneskelige Fortrin: »Alt dette agter jeg kun som Tab, ja som Skarn mod at vinde Kristus og findes i ham«. Overfor sin Herre og Frelser var han og blev han kun »Paulus« d. v. s. »den lille«. Hans egen Storhed kunde ikke hjælpe ham det fjerneste paa den store Dag. Nej, der havde han kun det ene at holde sig til — den troværdige Tale, at Kristus Jesus kom til Verden for at frelse Syndere, blandt hvilke han selv (Paulus) var den største.

Naar jeg har fremdraget disse Træk af den store Hedningapostels Liv her ved min kære gamle Vens Baare, saa er det, fordi jeg deri finder noget, der var ejendommeligt ogsaa for ham. Ja, der kunde fremdrages

flere Lighedspunkter mellem ham og Paulus, som han elskede som sit store Forbillede. Noget af det, som det maaske laa nærmest at tænke paa, var hans Forhold til Hedningemissionen som den Sag, han tjente med usvækket Iver — om end paa anden Maade end Paulus — lige fra han i sin Manddom blev greben deraf og til sit sidste Aandedræt. Men jeg vil nærmest holde mig til det, jeg allerede har nævnet.

Enhver, der kendte Pastor S., maatte snart mærke, at han var en betydelig Mand. Med de Evner og Kundskaber, han havde, maatte han være de fleste i sine Omgivelser overlegen. Det kunde heller ikke være skjult for ham selv; dertil kom det altfor ofte frem. Undertiden kunde det vise sig paa en lidt haardhændet Maade — ikke fordi han søgte at slaa sig op ved at ydmyge andre, men fordi han netop ikke var sig sin Styrke bevidst eller beregnede, hvor haardt han tog. Det var uforvarende, naar han i sin Iver kom til at saare, og han var selv bedrøvet over, naar det skete. Men han havde det — som Paulus — saaledes, at han kunde ikke vige af Frygt for Mennesker, saa lidt som han med falsk Ydmyghed kunde bukke eller bøje sig for nogen — hverken opad eller nedad —, hvor det maatte ske paa Sandhedens Bekostning. Han kunde være prikken paa at hævde sin Uafhængighed og havde det ogsaa som Apostlen i det Stykke, at han satte sin Ære i at være den, der ofrede mest for sin Sag.

Men det bundede i, at han følte sig som den lille overfor sin Herre og Frelser. Han havde ikke let ved at lukke sig op om sit inderste Hjerteliv. Men naar man hørte ham bede, følte man det klart, at det var som en Synder, han stod overfor sin Gud. Saaledes kom det ogsaa stærkt frem i den sidste dyberegaende Samtale, jeg havde med ham under hans Sygdom. Han talte om Guds Barmhjærtighed som det eneste, han vidste at holde sig til: »Jeg ser mere og mere, hvordan den har omfattet hele mit Liv, og hvordan det er i den, jeg helt maa gemme mig«. Det var den troværdige Tale

om Kristus Jesus som Frelser for Syndere, han fandt Hvile i for sin Sjæl.

Ja, det var dejligt at høre, at dette bestyrkedes i ham paa det sidste. Men det var ikke først da, at det kom frem. Hans Trang til Guds Forbarmelse fulgte ham baade i hans Liv og i hans Gerning. Han var ikke tilfreds med sig selv som Præst. Jeg husker navnlig to Ting, han sukkede over ved sig selv som Ordets Tjener. Han savnede Enfold, ikke Hjærtets Enfold i Troen — jeg véd slet ikke af, at han havde haft svært ved at tro —, men den enfoldige Tone i Forkyndelsen, der gaar den simple lige Vej fra Hjærte til Hjærte. Og han syntes selv, han »kom for let til sin Prædiken«. Ikke at han tog sig det for let; men det kostede ham for lidt Møje at prædike. Det følte han som en Anklage, fordi han vidste, at alt, hvad der skal have Liv, maa fødes gennem Smerte. Men begge disse Mangler, som han saaledes var sig selv bevidst, hængte nok sammen med det, der paa den anden Side var hans Styrke, hans store aandelige Overlegenhed. Det rige Indhold laa saa afklaret og parat til Brug. Han havde ikke mindste Besvær med at forme det og give det ud. Ja, det kunde trænge sig saaledes paa, at det ene ligesom kom til at jage det andet, hvorved der kunde blive noget springende i hans Foredrag og noget uroligt i hans Samtale med andre.

Dog kan jeg af personlig Erfaring vidne, at man kunde faa rig Velsignelse baade af at høre ham og af at tale med ham. Men jeg véd nok, der var dem i hans Kreds, som det ikke lykkedes ham at finde ind til. Det vidste han ogsaa selv og var bedrøvet derover. I vor sidste Samtale kom han ind derpaa, idet han sagde: »Mit Hjærte er i Husby Sogn. Jeg holder af dem allesammen. De har været gode og kærlige imod mig. Og naar vi ikke er naaet videre med hinanden, saa véd jeg godt, at jeg selv har Skyld deri. Jeg har villet vente paa Lejligheden i Stedet for at arbejde paa at kalde den frem«. Jeg beder Eder — hans Menighed her i Husby — om at tage det Suk, denne Bekendelse, som en sidste Hilsen fra Eders gamle Præst, at I vil gemme ham i

kærlig Erindring som den, der kendte til at sukke om Barmhjertighed ogsaa over sin Præstegerning. Gør I det, saa vil I maaske ogsaa selv finde et Suk, der fra Eders Side møder hans og saaledes kan blive til Vel-signelse.

Jo det var ud fra hans eget personlige Behov, han lærte Guds Barmhjertigheds Dyb at kende. Den blev hans Livs Rigdom, det største og dejligste, han vidste. Det var den, der ogsaa gjorde Missionsopgaven saa stor for ham. Der fandt han jo et Omraade, hvor han virkelig kunde udfolde sine rige Evner og da ogsaa kom til at give saa meget. Der er faa, der har elsket denne Herrens store Rigssag som han, og saaledes fulgt den i Enkeltheder. Men ganske særlig var det dog »Østerlandsmissionen«, der kom til at nyde godt af hans Kærlighed. I den fik han et Alderdomsbarn, som han ofrede sin inderligste Faderømhed paa. Dens Arbejdere fandt hos ham og hans Hustru et Hjem, hvor de gik ind og ud med samme Tryghed som Børn hos deres Forældre. Aldrig kan vi takke Gud nok for, hvad denne vor gamle Ven har været for os.

Men vi var ikke de eneste, for hvem hans Hus og Hjerte stod aabent. Der var mange andre, der erfarede, hvor han var god og gæstmild at komme til, kærlig i Færd, taknemlig for enhver Venlighed, trofast og selvopofrende. Ikke mindst I, der fik Eders Hjem og Gerning i hans Hus, kan tale med om, hvor han kunde holde fast og bære over som den, der selv trængte til Barmhjertighed. Ja, hvor havde han ikke Hjærte for alle, der led Nød! Hvor dømte han ikke mildt og kærligt!

Og saa tør vi tro, han har fundet den evige Barmhjertighed, som han klyngede sig til lige til det sidste hernede. Ja Gud ske Lov! Vi sang om »den store hvide Flok« deroppe. Den har vor Ven gaaet og længtes saa inderlig efter i de sidste Aar. De to andre af de tre, der havde levet deres stille Samliv i Præstegaarden, var flyttet derop. Han var ladet tilbage som den sidste — en vemodig Skikkelse i sin Ensomhed og med sin Længsel.

Nu er han kommen med. Hele den lille Flok har fundet hinanden i den store Flok. Der staar ingen tilbage og længes. Hvor er det dog dejligt! — Mange er vi jo nok, der vil savne ham dybt. Men vi kan ikke andet end fryde os paa hans Vegne. Vi vil takke Gud for, hvad han gav os i ham, og fordi han nu tog ham hjem. Og vi vil søge vor Trøst og Frimodighed i Forvisningen om, at Vejen ogsaa er beredt for os: »Den Tale er troværdig og al Modtagelse værd, at Kristus Jesus kom til Verden for at frelse Syndere». Amen!

Pastor N. P. Hansen fra Odense, tidligere Missionær i Indien, bragte nu en varm og hjertelig Hilsen og Tak fra »*Det Danske Missionsselskab*«, ligesom ogsaa Pastor H. Petersen efter Anmodning fra Santhalkomiteens Formand, der selv var forhindret i at være tilstede, bragte Hilsen og Tak fra *Santhalmissionen*.

Efter Salmen »Helgen her og Helgen hisset«, lyste Provst Knudsen Velsignelsen. Og under Salmen »Har Haand du lagt paa Herrens Plov«, blev Kisten af Præster baaren ud af Kirken, og af Sognets Folk videre til Graven, hvor Pastor H. Petersen forrettede Jordspaaakastelsen, medens Provst Beyer fra Assens paa Familiens og de nærmeste Venners Vegne bragte de tilstedeværende en Tak for Deltagelsen.

EFTERFØLGENDE kønne lille Sang, som er forfattet af Vilh. Sørensen under et Sygeleje i 1883, skal endnu meddeles som en sidste Hilsen fra ham til hans Venner:

Mel: Jeg saa ham som Barn.

Jeg kender min Jesus, min trofaste Hyrde,
og véd, han vil bære min tungeste Byrde.
Jeg tror, han for mig er i Døden hengivet,
og selv ved hans Død vandt jeg Freden og Livet.

Jeg kender et Træ, som paa Golgatha ene
sig hæver med tvende vidtfavnende Grene.
Det Træ er min Trøst, og dets Frugter saa søde;
thi Korset det er, hvorpaa Frelseren døde.

Jeg kender et Bad, der er vorden en Kilde
til Liv og til Salighed, aarle og silde,
for alle, som dér deres Frelser har fundet.
For mig det er og til et Livsvæld oprundet.

Jeg kender et Bord, som med Evigheds Kræfter
mit Hjærte har styrket til Kampen derefter;
thi Jesus mig dér i det saligste Møde
bereder for Sjælen den dyreste Føde.

Jeg kender et Ord, hvori Aanden selv raader
mig Livets og Dødens og Evigheds Gaader.
Min Frelser det er, som i Ordet udtaler,
hvad evig mig trøster og Hjærtet husvaler.

Jeg kender en Bøn, som jeg véd, jeg kan bede,
naar Hjærtet det sukker og længes hernede,
at Bønnen maa løfte det højt paa sin Vinge
til Lyset og Freden hos Gud sig at svinge.

Jeg kender en stille, til Fred viet Have,
hvor Korset er sat til et Tegn over Grave.
Derhen de mit Støv skal til Hvile udbære
at slumre, til engang det opstaar med Ære.

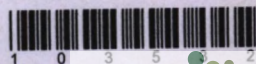
Jeg kender et Land, hvor min Sjæl fra sit Fængsel
paa Jord skal fly hen for at møde sin Længsel.
Der skal jeg for Synd og for Død ikke bæve,
men evig hos Gud i hans Salighed leve.

Og alt, hvad jeg søger, og alt, hvad jeg savner
hernede, jeg finder, naar hisset jeg havner.
Hver Ven, jeg fik kær, skal min Frelser mig give;
og selv som den bedste han hos mig vil blive.

Faas i Østerlands-Missionens Ekspedit
Enghaveplads 20, København V.

DIS-Danmark

1 0 3 5 2